

Eurooppalaisen LEADER II -ohjelman neljännesvuosittain ilmestyvä julkaisu

LEADER II

magazine

Kevät 1996 nro 11

**Naiset, tasa-arvoiset
mahdollisuudet
ja maaseudun kehitys**

Itävalta

Norte

Jämtland

LEADER II

-ohjelma kentällä

Maa: Kreikka

Toteutettu toimi: käsityöosuuskunnan perustamis- ja tukitoimet

Kustannukset: 113 707 ecua

EU: 51 168 ecua

Julkinen: 17 055 ecua

Yksityinen: 45 484 ecua

“Ryhmämme on tukenut yhdessä Arnaian kunnan kehitystoimiston kanssa kutomotuotteisiin erikoistuneen naisten osuuskunnan perustamista. LEADER-ohjelma on auttanut myös integroidun markkinointisuunnitelman valmistelussa, myyntipisteen pystyttämisessä sekä tuotteiden myynnin edistämisessä (esitteet, Pohjois-Kreikassa pidetyille markkinoille osallistuminen). Naiskäsiyöläiset ovat hyvin ylpeitä yrityksensä menestyksestä ja lisäksi heillä on nyt uusi tulolähde. Toiminnan avulla on myös voitu virittää uudestaan ikimuistoista, häviämäisilään ollutta tietotaitoa.”

Theodoros Sirgianidis,
LEADER-vastaava

Maa: Italia

Toteutettu toimi: keraamikoille tarkoitettu täydennyskurssi

Kustannukset: 49 905 ecua

EU: 32 438 ecua

Julkinen: 17 467 ecua

“Käsityökeramiikka, joka on ollut olemassa täällä jo ammoisista Antiikin ajoista saakka, on hyvin tunnettua paikallista toimintaa, joka pitää sisällään paljon mahdollisuuksia. Saviteollisuus tuottaa lopputuloksena korkealaatuisia alkuperäiskappaleita ja edellyttää monimutkaista tietotaitoa, joka täytyy välittää tuleville sukupolville. Tässä kahden naisen johtamassa ja paikallisen toimintaryhmän tukemassa yhdistetyssä koulussa ja työpajassa kahdeksan nuorta naiskäsiyöläistä käy parhaillaan täydennyskursssia, joka keskittyy luovuuteen ja uusien koristeaiheiden löytämiseen.”

Marianna Colangelo,
LEADER-vastaava

Maa: Irlanti

Toteutettu toimi: naisten keskus

Kustannukset (vuositasolla): 25 000 ecua

EU: 5 000 ecua

Julkinen: 18 750 ecua

Yksityinen: 1 250 ecua

“Tietoisina maaseudun naisten kärsimästä eristyneisyydestä Duhallown LEADER-ryhmä perusti ‘Kanturkin perheiden voimavarat kokoavan ryhmän’, jonka toiminta on johtanut palvelukeskuksen (sis. terveyskeskuksen, lastentarhan ja aikuiskoulutustilat) sekä kohtaamispaikan perustamiseen naisille. Tätä nykyä ne hyödyttävät suoraan 60 naista. Nyt suunnittelemekin luovamme samankaltaisen toimintarakenteen koko Duhallown alueelle ja saavamme vyöhykkeen kaikki naiset hyötymään siitä.”

Maura Walsh,
LEADER-koordinaattori

Maa: Portugali

Toteutettu toimi: pienen museoravintolan perustaminen

Kustannukset: 72 654 ecua

EU: 32 991 ecua

Yksityinen: 39 663 ecua

“Eräs nainen kunnosti vanhan vesimyllyn perheensä avulla, jonka hän sai mukaan suunnitelmansa tueksi, ja rakensi myllyyn lisärakennukseksi pienen ravintolan. ‘Ti’ Casinhasin myllystä” on nyt tullut vireän ja hyvin luovan toiminnan keskus, jossa voidaan järjestää juhlia, juhla-aterioita sekä nauttia gurmee-keittiöstä, samalla kun vierailija voi tutustua mylläreiden koneisiin ja heidän vanhoihin työmenetelmiinsä. Tarjolla on myös Algarven sisämaahan suuntautuvia patikkaretkiä. Sen lisäksi, että omistaja loi oman työpaikkansa ja antoi säännöllisen työn kahdelle muulle naiselle, hän pystyi toteuttamaan oman unelmansa: asettua asumaan takaisin kotikyläänsä ja auttaa paikallisen kulttuurin tunnetuksi tekemisessä.”

Priscila Soares,
LEADER-koordinaattori

Muutamalla sanalla...

Franz Fischer,

*Euroopan yhteisöjen komission maataloudesta
ja maaseudun kehittämisestä vastaava jäsen*

Valokiilassa: Itävalta..... 4

*“Alppien tasavallan” maaseutupoli-
tiikka. Naisten asemasta vastaavan
Liittovaltion ministerin Helga Konra-
din haastattelu.*

Täysivaltaisina yhtiökumppaneina mukana kehityksessä 6

*Mary Braithwaite tarkastelee maaseu-
dun naisten asemaa sekä eri kanavia,
joiden avulla tasa-arvoisten mahdolli-
suudet voidaan ottaa huomioon maa-
seudun kehittämissuunnitelmissa.*

Naiset ja maaseudun kehitys: LEADER I -ohjelmasta saatu kokemus..... 12

*Monet LEADER I -ohjelman projekteista
ovat hyödyttäneet suoraan naisia.*

Norten maaseudun naiset (Portugali): Takapajuisuuden vuoksi väliintulo välttämätön..... 16

*Pohjois-Portugalissa naisten perinteis-
ten toimien ammatillistaminen näyttää
olevan yhdessä matkailun kanssa ainoa
mahdollinen kanava, jolla yhdistää nai-
set osaksi virallista taloutta. Tapaami-
nen Norten kolmen LEADER-vyöhyk-
keen, Alto Cávadon, Alto Tâmegán ja
Baston naisten kanssa.*

Jämtland (Ruotsi): kun naiset ryhtyvät tuumasta toimeen 19

*Tällä harvaan asutulla seudulla
naiset kuuluvat usein kehitysaloit-
teiden tekijöiden kärkijoukkoon.*

Vaikka lukuisat naiset osallistuvatkin aktiivisesti maaseutualueiden kehittämiseen ja uudenlaisen vireyden alkusysäyksen luomiseen, he ovat usein epäedullisessa asemassa: maaseudulla naisten työmahdollisuudet ovat riittämättömät, heidän lapsilleen on olemassa riittämättömästi lastentarhoja, joukkoliikennevälineet eivät vastaa tarpeita ja koulutusta tarjoavien keskusten määrä on rajallinen. Siksi on pantava toimeen keinoja, joiden avulla voidaan toteuttaa tasa-arvoiset mahdollisuudet maaseutuympäristössä eläville naisille.

Vaikka Yhteisön rakennerahastojen puitteissa jakamat avustukset eivät olekaan edunsaajia syrjiviä, käytännössä on todettu, että ne hyödyttävät huomattavas-
ti vähemmän naisia kuin miehiä ja että liian harvat toimenpiteet kohdistuvat erityisesti naisiin.

Kaikkien Euroopan unionin toteuttamien, tasa-arvoisia mahdollisuuksia maaseutu-
ympäristössä edistävien rahoituskeinojen joukossa LEADER-aloiteohjelma ansaitsee erityismaininnan: jo vuosien 1991 ja -93 välillä LEADER I -ohjelma tarjosi naisille mahdollisuudet olla mukana käynnistämässä maaseudun kehit-
tämissuunnitelmia. Esiin voi nostaa kokonaisen sarjan onnistuneita esimerkke-
jä varsinkin maaseutumatkailun, paikallisten erikoiselintarvikkeiden arvon kohottamisen samoin kuin pienten ja keski suurten sekä käsityöläisyrittysten perustamisen aloilta. Toivon naisten jatkavan tällä tiellä ja olevan vieläkin aktiivisemmassa ja innovatiivisemmassa osassa aloiteohjelman toisessa vai-
heessa (1994-1999) voidakseen parhaiten hyödyntää LEADER-ohjelman maa-
seutu ympäristölle tarjoamat mahdollisuudet.

On kuitenkin selvää, että tasa-arvoisia mahdollisuuksia edistävien toimenpiteiden valitseminen ohjelmien puitteissa kuuluu ensisijaisesti jäsenvaltioiden sekä niiden osapuolten vastuulle, joiden tehtävänä on huolehtia ohjelman läpivie-
misestä itse paikalla.

Euroopan komissio aikoo aloittaa useita tasa-arvoisiin mahdollisuuksiin liittyviä toimenpiteitä vielä vuoden 1996 kuluessa: nyt voi jo mainita Euroopan mitta-
kaavassa toteutetun, naisten todellista asemaa maataloudessa koskevan tutki-
muksen, joka on yhdistetty sellaisten eri kansallisten säännösten vertaile-
vaan analyysiin, jotka koskevat naisten juridista suojelua tällä sektorilla. Näi-
den töiden on määrä tarjota perusta ehdotuksille, joiden avulla tilannetta
voidaan parantaa.

Aiomme myös panna alulle pilottisuunnitelmia, joiden tarkoituksena on kiinnittää
naiset entistä voimakkaammin mukaan maaseudun kehittämiseen. Ensimmäi-
nen ehdotuksia koskeva tarjouskilpailu julkistetaan tätä ohjelmaa varten syk-
syn 1996 kuluessa, ja sen käyttöön myönnetään 20 miljoona ecua 1997-1999
kattavalle ajanjaksolle. Ohjelman tulee myös keskittyä joka vuosi tiettyyn
teemaan. Siten se suo meille parhaimmat mahdollisuudet määritellä, mitä kon-
kreettisia tarpeita projekteissa on, sekä valmistella muita toimia vastaisen
varalle.

Euroopan parlamentin myöntämän tuen turvin budjetin maataloutta käsittelevään
osioon voidaan myöntää 400 000 ecun suuruinen aivan oma budjetin haaransa,
jonka päämääränä on vastata maaseudun naisten tiedonsaantitarpeisiin, kos-
kivatpa ne sitten maatalouspolitiikka yleensä taikka erityisprojektien rahoitus-
mahdollisuuksia.

LEADER-ohjelman yhteydessä toteutettu tietoverkko, jota johtaa Eurooppalainen
seurantakeskus, suo myös maaseudun naisten käyttöön tärkeän välineen, koska
se tuo heidän ulottuvilleen kouriintuntuvia esimerkkejä onnistuneista toimen-
piteistä.

Lisäksi maaseudun kehitystä käsittelevän, ensi marraskuussa järjestettävän suur-
konferenssin on määrä nostaa esiin lähestymistapoja ja välikappaleita, jotka
mahdollistavat lopulta todella yhtenäisen kehityksen sekä naisten paremman
huomioon ottamisen politiikassamme. <

Valokiilassa Itävalta

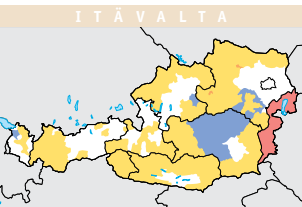
Itävallan pinnanmuodostus ja geopoliittinen asema selittävät suurelta osin maan omaleimaisuuden muihin Euroopan unionin jäsenvaltioihin verrattuna.

Alpit peittävät 74% Itävallan pinta-alasta ja “Alppien tasavallalla” on yhteistä rajaa neljän entisen itäblokin maan kanssa. Nämä kaksi tekijää ovat saaneet aikaan huomattavia alueellisia eroavaisuuksia, varsinkin kun Suur-Wien tuottaa yksistään lähes 40% Itävallan bruttokansantuotteesta. Maaseutuympäristössä bruttokansantuote asukasta kohti on kansallista keskitasoa Alppien pohjoispuolisilla turismista elävillä vyöhykkeillä. Näitä alueita koettelee kuitenkin korkea kausityöttömyys sekä matkailun, seudun merkittävimmän toiminnan polkeminen paikoillaan. Ne ovat myös joutuneet vastatusten ympäristön tuhoutumisen kanssa. Muiden maaseutualueiden BKT sijoittuu 20-50% kansallisen keskitason alapuolelle. Itävallan kaakkois- ja pohjoisosissa sijaitsevilla reuna-alueilla samoin kuin sisämaan eri alppialueilla 30% aktiiviväestöstä työskentelee maanviljelyksen parissa, usein kylläkin osa-aikaisesti. Jalostusteollisuus käsittää usein matalapalkkaisia yrityksiä; tärkeimmät teollisuudenalat ovat tekstiili- ja vaatetusala sekä nahan- ja puunjalostuksessa.

Itävallan maaseutu voi kuitenkin perustaa luottamuksensa vahvojen valtioiden varaan, jollaisia ovat hyvin monipuolinen pienten ja keskisuurten yritysten verkko, useiden maatalojen suuntautuminen luonnonmukaisesti viljeltyihin ja paikallisiin tuotteisiin, korkealuokkainen perus- ja jatkokoulutusjärjestelmä, suhteellisen alhainen työttömyysaste, hyvin säilynyt ympäristö sekä erittäin korkea elämän laatu.

Innovaatioon suuntautunut kehityspolitiikka

“Asiantuntemuksen välittäminen eteenpäin”, “sisäisiin voimavaroihin perustuva arvonnäisyys”, “innovaatio” ovat iskulauseita, joilla voidaan luonnehtia Itävallan epäsuotuisten alueiden kehittämisspolitiikka, jota on harjoitettu 70-luvun lopusta lähtien samanaikaisesti infrastruktuurien parantamisen kanssa. Tämän politiikan onnelliseen päätökseen saattamiseksi Liittovaltion hallitus sekä liittomaat ovat suosineet kahdenlaisia toimenpiteitä: erilaisten teknistä apua

- Tavoitealue 1
- Tavoitealue 2
- Tavoitealue 5b
- Tavoitealue 5b osittain valintakelpoinen

Pinta-ala: 83 855 km²
Maankäyttö
metsää: 38 770 km²
viljeltyä, karjankasvatusta: 20 420 km²
Väestö: 7 800 000 asukasta (1991)
Alle 15 vuotiaita: 18% • *Yli 60 vuotiaita:* 14%
Väestötiheys: 93 as./km² (EU: 115 as./km²)
BKT asukasta kohti (1994): 20 670 ecua (EU: 16 650 ecua)
Työttömyysprosentti (1994): 6%
Rakennerahastojen piiriin kelpuutetut vyöhykkeet (1995-1999)
Tavoitealue 1: 3 965 km²; 270 900 as.; 165,6 milj. ecua
Tavoitealue 2: 8 692 km²; 636 600 as.; 101 milj. ecua
Tavoitealue 5b: 50 100 km²; 2 275 000 as.; 411 milj. ecua

Maaseutumaaisuus
maaseutualueet: 91,2% kokonaispinta-alasta (EU: 79,6%)
maaseutuväestö: 42% kokonaisväestöstä (EU: 14%)
väestötiheys: 52 as./km²
tulo asukasta kohti: 90,8% kansallisesta keskitulosta asukasta kohti (1989)
maanviljely ja metsänhoito (1992): 3,3% BKT:sta; 15-20% aktiiviväestöstä elää maaseutuvyöhykkeillä (Itävalta: 7,9%); keskimääräinen viljelyspinta-ala maatilaa kohti: 12,9 ha (EU: 16,4 ha)
matkailu: 14% BKT:sta; 400 000 työpaikkaa (250 000 suoraa työpaikkaa)

Hallinnolliset yksiköt, joita maaseudun kehittäminen koskee
valtakunnallinen taso: liittokanslerinvirasto (aluesuunnittelun ja -politiikan koordinointi; EAKR; tavoitealueet 1, 2, 5b; Yhteisön aloite-ohjelmat kuten LEADER); liittovaltion maa- ja metsätalousministeriö (EMOTR; tavoitealue 5a); liittovaltion työ- ja sosiaaliministeriö (ESR; tavoitealueet 3 ja 4)
alueellinen taso: liittomaiden hallitukset (LEADER-ohjelma koskee kahdeksaa Itävallan yhdeksästä liittomaasta)
paikallistaso: 2 301 kuntaa

tarjoavien järjestelmien perustamista sekä raha-apua. Vuoristoalueiden kehittämissä politiikka pantiin alulle vuonna 1979. Tämä ensimmäinen yhtenäinen kehittämiskokeilu helpotti vuonna 1983 Paikallisen sisäisen kehityksen tukiohjelman (FER:n) perustamista. Vuodesta 1990 lähtien FER on myöntänyt yksinomaan tekniseen apuun (yritysneuvontaan, suunnitelman koostamiseen jne.) tarkoitettua rahoitusta, mutta Liittovaltion hallitus ja liittomaat ovat sen lisäksi perustaneet työpaikkojen luomista varten investointirahaston, joka vuonna 1990 "Paikallisen innovaation palkkio"-nimisenä (RIP) laajensi interventioitensa kenttää kattamaan myös yrityspalvelut sekä innovaatioihin (tuotteisiin ja tuotantomenetelmiin) kohdistuvat investoinnit. Muut Liittovaltion hallituksen, liittomaiden sekä kuntien toimeenpanemat aloitteet tukevat myös paikallista kehittämistä. Vuodesta 1990 lähtien maatalouden tukipolitiikat ovat suosineet luonnonmukaista tuotantoa, tuotteiden jatkojalostusta ja markkinointia sekä väestön jatkokoulutusta. Jokainen liittomaa on ottanut käyttöön samantapaisia välineitä, ja merkittäviä rahasummia myönnetään maa-seutualueiden elvyttämiseen painopisteen ollessa voimakkaasti innovaatioissa. Sosiaaliministeriön tukemat Paikalliset työpaikkasäätiöt muodostavat toisen rakennepolitiikan työvälineen. Ne tarjoavat työnhakijoille ja työntekijöille ammatinvalinnanohjausta, jatkokoulutusta sekä tukea yrityksen

perustamiseen epäsuotuisilla tai uudelle tuotannon-alalle siirtyvillä alueilla. Tavoitealueiden 1, 2 ja 5b vyöhykkeillä Euroopan unionin, Liittovaltion hallituksen sekä liittomaiden tukemat paikallisen kehityksen koordinoimistoimistot ("Regionalmanagement-Einrichtungen") täydentävät tätä järjestelmää. Kaikkia näitä välineitä valvoo Itävallan aluesuunnittelun kattava ohjelma, joka suorittaa suuret strategiset linjaukset ottaen huomioon tarpeet, suunnitelmat ja ohjelmat, jotka nousevat Liittovaltioiden hallituksen, liittomaiden ja kuntien taholta. Tämän puiteohjelman määrittelee uudelleen joka 10. vuosi Itävallan aluesuunnittelun konferenssi, vakinainen neuvoa-antava järjestelmä, joka kokoaa yhteen kansalliset, alueelliset ja paikalliset osapuolet samaten kuin asian koskettamat työmarkkinaosapuolet. Kansallisella tasolla aluesuunnitteluun liittyvien politiikkojen koordinoimista turvaa liittokanslerinvirasto (Bundeskansleramt) yhdessä liittomaiden kanssa. Siksi juuri liittokanslerinvirasto koordinoi Itävallan LEADER II -ohjelmaa, jonka käyttöön on myönnetty 23,3 milj. ecua. Liittomaat ovat ehdottaneet kahdeksaa paikallista LEADER -ohjelmaa. Ohjelmien pitäisi johtaa lopulta noin 30 paikallisen toimintaryhmän perustamiseen, jotka liitetään kansalliseen LEADER-verkkoon, jota johtaa ÖAR (Österreichische Arbeitsgemeinschaft für eigenständige Regionalentwicklung) / Itävallan aluekehitysyhdistys).

“Minkäänlainen kehitys ei ole mahdollista ilman naisia.”

Naisten asemasta vastaava liittovaltion ministeri Helga Konrad

Kuinka kuvailisitte naisten asemaa Itävallassa? Kohtaavatko maaseudun naiset teidän mielestänne erityisongelmia?

Naiset edustavat 51,6% maamme väestöstä. Heistä 62,7% harjoittaa ammattia. Heidän tulonsa yltyvät vain 70-77%:iin miesten tuloista. Itävaltalaisella naisella on keskimäärin 1-2 lasta, ja hän huolehtii yleensä yksin kotitaloudesta silloinkin, kun hän harjoittaa jotakin ammattia. Tämä on yksi keskeisimmistä ongelmista, sillä naisten velvoitteet huolehtia perheestä ja kotitaloudesta muodostavat esteen heidän taloudelliselle itsenäisyydelleen. Samoin lastentarhojen riittämättömyys tekee vaikeaksi naisten toimimisen kodin ulkopuolella ja myös haittaa usein heidän ammattiuralla etenemistään. Miehet valtavert, ennakkoluulot jne., ovat tähän saakka vaikeuttaneet naisten oman uran luontia. Vuonna 1993 tasa-arvoisten mahdollisuuksien ja naisen aseman edistämisen hyväksi säädetyn lain kuuluu taata ammatillisen tasa-arvon toteutuminen ainakin julkisella sektorilla.

Mitä tulee naisten lukumäärään poliittisissa instansseissa, se on lisääntynyt hitaasti ja vain alinoma taistellen - nykyisellään Itävallan parlamentista neljännes on naisia. Maaseudun naisten ongelmia voi puolestaan kuvata muutamalla sanalla seuraavasti: heikot tulot, työmahdollisuuksien puuttuminen, epävakaisuus.

Onko maaseudun naisia varten olemassa erityistoimenpiteitä?

Maaseudun naiset ovat perustaneet joillakin alueilla yhdistyksiä etujensa ajamiseksi. Vuoden 1995 Naisten maailmanlaajuisen konferenssin aattona naismaanjelijät kohtasivat seminaarissa, jonka otsikko oli "Leipää ja ruusuja". Siellä he pystyivät käymään keskusteluja omista erityisongelmistaan. Pekingissä organisoitiin myös ryhmätyö rajaseutujen naisten aseman tiimoilta: keskustelemisen ja tietojen vaihdon lisäksi siellä nostettiin esiin kysymys "suunnitelmapörssin" perustamisesta. Lastentarhojen määrän lisää-

minen on toimenpide, jolla on vaikutusta pitkällä tähtäimellä, koska se tekee ammatin harjoittamisen helpommaksi maaseudun naisille. Ensi vuonna järjestettävän mittavan työllisyyskampanjan puitteissa tullaan varmasti aloittamaan ja rahoittamaan projekteja maaseudun naisten hyväksi. Maaseutuympäristössä painopisteen tulisi olla liikkuvuudessa ja naisten eristyneisyyden vähentämisessä.

Millainen panos naisilla voi olla maaseudun kehittämisessä?

Minkäänlainen kehitys ei ole mahdollista ilman naisia. Heidän apunsa on korvaamaton, mikäli halutaan toteuttaa johdonmukaisia maaseudun kehittämisstrategioita, jotka vastaavat naisten erityistarpeisiin ja -odotuksiin ja otta- vat huomioon heidän näkökantansa.

Täysivaltaisina yhtiökumppaneina mukana kehityksessä

Naiset ovat avainasemassa maaseutuyhteisöjen vireydessä. Taloudellisen toiminnan lisäksi naiset myötävaikuttavat merkittävällä tavalla perheensä ja kylänsä elämään.

MARY BRAITHWAITE [*]

Maaseudun kehittämisspolitiikat eivät useinkaan myönnä naisten panokselle ja roolille sen oikeaa arvoa, mistä aiheutuu tehokkuuden menetyksiä. Maaseudun kehittämissstrategian onnistuminen riippuu kaikkien kansalaisten tietotaidon ja voimavarojen mobilisoinnista sekä heidän eri tarpeisiinsa vastaavien toimenpiteiden täytäntöön panosta. Kaksi periaatetta on olennaista kehitystoimenpiteen tehokkuuden kannalta: naisten ja miesten välisen tasa-arvon huomioon ottaminen sekä kaikkien niin naisten kuin miestenkin osallistuminen. On tuiki tavallista muistuttaa, miten tarpeellista on tunnustaa naiset ”keskeisiksi inhimillisiksi voimavaroiksi” ja niin muodoin kannustaa heitä ”tulemaan taloudellisesti aktiivisemmiksi”. Tällainen antaa ymmärtää, että naiset, jotka eivät varsinaisesti ole ”aktiivisia” virallisilla työmarkkinoilla, eivät lainkaan osallistuisi talouselämään ja että heillä olisi myös vapaa-aikaa, jonka voisi käyttää hyödyllisesti muuhunkin. Maaseutuympäristössä tällainen väite on täysin virheellinen.

[*] **Mary Braithwaite** on maaseutuympäristössä eläviä naisia koskevan, Euroopan komission tilauksesta toteutetun tutkimuksen tekijä (1). Hän osallistuu suunnitelmiin ja tutkimustyöhön, jotka koskevat tasa-arvoisia mahdollisuuksia Euroopan unionin maaseudun kehittämisessä. Hän on myös konsultti, joka on erikoistunut kehittämisprojekteihin sovelletutujen, osallistumista kannustavien menetelmien laadintaan ja arviointiin Euroopassa ja kolmannessa maailmassa.

Aktiivisia, muttei tunnustettuja

On totta, että työttömyys koskettaa enemmän maaseudun naisia kuin miehiä. Joillakin alueilla naisten työttömyysaste on kaksinkertainen. Portugalin maaseudulla työttömistä lähes kaksi kolmannesta on naisia.

Saksan uusien osavaltioiden maaseutualueilla naisten työttömyys on kasvanut räjähdysmäisesti vuoden 1989 jälkeen, kun 80% maataloussektorilla työskentelevistä naisista menetti työpaikkansa paljon nopeammassa tahdissa kuin heidän mieskollegansa.

Vain muutamalla maaseutuvyöhykkeellä miesten työttömyysaste on korkeampi kuin naisten. Näin on laita Englannissa ja Skotlannissa, mutta tämä on paljolti sen ansiota, että julkisella sektorilla ovat lisääntyneet osa-aikaiset, heikosti palkatut, etupäässä naisten hoitamamat työpaikat. Jos ottaa huomioon niiden naisten lukumäärän, jotka haluavat harjoittaa ammatillista toimintaa, mutta joita ei ole kirjattu työnhakijoiksi eli he eivät esiinny tilastollisessa työttömien luvussa, on naisten asema suurimmalla osalla maaseutuvyöhykkeistä vieläkin huolestuttavampi kuin miltä se virallisissa tilastoissa näyttää.

Lisäksi virallisella, aktiiviväestön suhdetta kokonaisväestöön kuvaavalla luvulla on taipumusta olla maaseudun naisten kohdalla matalampi kuin miesten tai kaupunkien naisten kohdalla. Näin on varsinkin tavoitealue 1:n alueilla, joiden toiminta on vielä paljolti perinteisen maanviljelyn varassa.

Vähemmän näköaloja, enemmän velvoitteita

Naisten heikko integroituminen viralliseen talouteen sekä naisten korkea työttömyysaste juontavat juurensa tietyistä ilmiöistä. Esiin voi nostaa varsinkin seuraavat seikat: miehen ja naisen rooliin liittyvät perinteiset asenteet; huutava pula naisten työpaikoista maaseudulla; lisäksi muut esteet - liikennevälineiden sekä lastentarhapalvelujen puuttuminen jne. - jotka vaikeuttavat naisten pääsyä työmarkkinoille. Nykysuuntaus hankaloittaa maaseudun naisten tilannetta entisestään, sillä työvoiman vähentäminen julkisissa palveluissa ja siitä koituva palvelujen keskittäminen niin yksityisellä kuin julkisellakin sektorilla rankaisevat kaksinkertaisesti maaseudun naisia vaikeuttaessaan niin työpaikan saantia kuin sellaisiin palveluihin pääsyäkin, joita naiset perheineen kaipaisivat.

Itse asiassa naiset joutuvat uhrautumaan erilaisille askareille miehiä enemmän, naisilla on enemmän velvollisuuksia sekä heille kertyy enemmän työtunteja kuin miehille. Ranskassa ja Irlannissa, joissa on saatavilla tietoja ajankäytöstä, maaseudun naisilla ja etenevin naismaanviljelijöillä on vähemmän vapaa-aikaa kuin kaupunkien naisilla sekä suurimmalla osalla maaseudun miehistä. Joka puolella maaseudun naiset jakavat itsensä useamman eri roolin kesken: kotipiirissä he huolehtivat kodista ja hoitavat lapsia; kylän mittakavassa he huolehtivat sosiaali- ja kulttuuripalveluista useimmiten vapaaehtoisesti; silloin, kun he eivät ole

palkansaajia tai itsellisiä työntekijöitä taloudellisessa mielessä, he ovat aktiivisesti mukana perheviljelmässä tai muussa perheyhteyksessä. Sitä vastoin naiset osallistuvat hyvin vähän päätöksentekoon paikallisella ja alueellisella tasolla. Naisten velvollisuudet kotitaloudessa ja perheen parissa eivät näet pelkästään estä heitä itseään osallistumasta päätöksentekoon, vaan kun naiset vapauttavat miehet lukuisista askareista, he samalla helpottavat miesten osallistumista. Tehtävien epätasainen jakautuminen onkin merkittävä este naisten ja miesten tasapuoliselle osallistumiselle maaseudun kehittämiseen.

Esimerkit maaseudun naisten hyväksi ja heidän rohkaisemisekseen tarkoitetuista aloitteista osoittavat kuitenkin ratkaisujen olevan mahdollisia.

Sektorikohtaiset strategiat

Kun kyseessä on naisten työttömyys, projektit vaativat erityisiä lähestymistapoja, mikä ei kuitenkaan välttämättä tarkoita, että niiden tulisi koskea vain naisia. Irlannissa "Rakkaudesta Ballyhouraan" -niminen projekti, jonka eräs LEADER-ryhmä toteutti, oli huolella suunniteltu maaseutumatkailuun kohdistuva toimenpide, jonka tarkoituksena oli kohottaa paikallisten ravintoloiden laatua ja kävijämääriä. Syntyneet työpaikat ovat olleet kokopäiväisiä ja pääsääntöisesti naisten hallussa. Työllisyysaloitteiden suuntaamisella sektoreille, jotka turvautuvat yleensä naisiin, voi olla todellinen myönteinen vaikutus naisten työllisyyteen. —————>

— Itsellisten työpaikkojen ja yritysten luomisen tukeminen on sekin tärkeää. Maaseudun naiset pystyvät usein hyvin tunnistamaan paikalliset voimavarat ja tarpeet, jotka voivat tarjota kaupallisia mahdollisuuksia. Tekninen apu ja laadun jatkovalvonta osoittautuvat kuitenkin tarpeellisiksi, mikäli halutaan lisätä naisten itseluottamusta sekä kasvattaa heidän valmiuksiaan yrityksen menestyksen turvaamiseksi. Joillakin alueilla on toteutettu erityisiä, vain naisille tarkoitettuja tukitoimia: näihin lukeutuu esimerkiksi Lounais-Englannissa Launcestonin Naisten yrityskeskus (Women's Enterprise Centre), joka jakaa neuvoja, tietoa, koulutusta sekä tiloja naisille, jotka perustavat yrityksen tai kehittävät sitä. Projektin menestys on ollut sitä luokkaa, että keskuksen taustalla oleva Enterprise Tamar -kehityskeskus voi nykyään kertoa, että lähes puolet sen puoleen kääntyneistä on ollut naisia. Serra de Montemurossa, Portugalin pohjoisosassa paikallisten yhdistysten, käsityöläisryhmittymien ja julkisista järjestöistä koostuvien yhteistyökumppanien tukema naisten aloiteohjelma on kouluttanut ja tukenut jatkossa naisia, jotta nämä pystyisivät viemään onnelliseen päätökseen useita suunnitelmia, kuten esimerkiksi lastentarhan perustamisen, maaseutumatkailun integraatio-operaation sekä myyntipisteen perustamisen käsityötuotteita varten.

Yhdenmukainen lähestymistapa

Jos naisten tekemillä aloitteilla onkin oma osuutensa, on myös tärkeää, että perinteiset, yritystoimintaa tukevat järjestöt huolehtivat palvelujensa ulottamisesta yhtä hyvin niin naisiin kuin miehiinkin. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että yritysneuvojat olisi saatava ymmärtämään miesten ja naisten väliseen tasa-arvoon

liittyviä kysymyksiä, että koulutettaisiin ja nimitettäisiin naispuolisia neuvojia, etteivät rahoitus- tai luotonantosopimukset olisi naisia syrjiviä ja että koulutukseen sekä yritysten tukipalveluihin liittyvä mainonta olisi samalla tavoin niin naisia kuin miehiäkin kannustavaa. Työpaikkoihin ja yrityksen luomiseen tähtäävien aloitteiden ei tule tyytyä vain ottamaan huomioon naisten olemassaoleva asema ja tavoitteet, vaan myös pyrkiä heidän ammatillisen statuksensa parantamiseen. On olemassa paljon sellaisia maaseudulla maatilalla tai perheyrityksessä työskenteleviä naisia, joiden itsellisen työntekijän asemaa ei tunnusteta ja joilla ei ole kylliksi aikaa osallistua heille virallisen ammatillisen kelpoisuuden takaavaan koulutukseen. Ranskassa uudistuksellisen etäkoulutusohjelman ("Avoin koulutus - maaseudun naiset") puitteissa pantiin vuonna 1991 alulle operaatio, joka on pyrkinyt antamaan ammatillisen koulutuksen Finistèren (Bretagne) kalastaja-käsityöläisten ja ostereiden ja simpukanviljelijöiden puolisoille, niin että naiset voisivat sen turvin monipuolistaa ja kehittää omaa perheyrittystään. On kuitenkin syytä huolehtia siitä, etteivät suunnitellut työt kasvata aisanomaisten eristyneisyyttä ja työtaakkaa entisestään: jos etätyöllä kotona tai maatilamatkailulla voikin hyödyllisesti lisätä tuloja, ne voivat myös voimistaa maaseudun naisten eristyneisyyttä sekä kotitalous- ja perheenhoitoaskareiden epätasaista jakautumista.

Uskaltaa yrittää erilaista

Uudenlaiset, ei-perinteiset urat suovat myös maaseudun naisille mahdollisuuksia, ei vain työn suhteen vaan tarjoten samalla myös ratkaisun maaseudun lähialue- ja liikenneongelmiin. Vogelsbergissä (Hesse, Saksa) julkiset toimielimet ja paikalliset linja-autoyrittäjät liittyivät yhteen kouluttaakseen työttömiä naisia linja-autonkuljettajiksi sekä luodakseen alueelle uusia joukkoliikennereittejä. Pääasiallinen haaste tällä haavaa on linja-autoreittien saaminen kannattaviksi, minkä voisi toteuttaa käyttämällä liikennevälineitä myös maataloustuotteiden kuljettamiseen kaupunkikeskuksiin. Sama periaate on ollut koulutusohjelman taustalla Haute-Viennessä (Ranska): kun mahdollistetaan naisten tulo bussinkuljettajiksi, monipuolistetaan maaseudun naisten työmahdollisuuksia, samalla kun käydään vailla kulkuvälinettä olevien ihmisten liikkuvuusongelman kimppuun. Eräällä Pohjois-Irlannin eristäytyneellä vyöhykkeellä erittäin kilpailukykyinen yksityisyritys Kinawley Integrated Teleworking Enterprise Ltd. (KITE) tarjoaa koulutusta sekä etätyötä eräällä maatilalla (14 suoraa työpaikkaa) ennen kaikkia naisille, samalla kun se järjestää seimen heidän lapsiaan varten.

Ajan järjestämistä ammatilliseen toimintaan: Kanturkin lastentarha [LEADER-ohjelman vyöhyke Duhallow, Irlanti]

*Maatilan emäntä
huolehtii usein
perheviijelmän hallinnasta.*

Kreikassa monien, usein naisten johtamien maatilat-kailuusuuskuntien onnistuminen on lisätodiste kollektiivisen toiminnan ja ryhmätyön tarjoamista eduista.

Suunnitelman laadintaan ja päätöksentekoon osallistuminen

Vastatakseen naisten odotuksiin ja tarpeisiin kehittämistoimistot voivat kuitenkin tehdä paljon enemmän kuin vain edistää naisten ideoimia ja heihin kohdistuvia suunnitelmia. Naisten ottaminen mukaan maaseudun kehittämiseen tarkoittaa myös sitä, että heidän osallistumisensa suunnitelman laadintaan ja päätöksentekoon turvataan päämäärien, toimintastrategioiden sekä toteutettavien toimenpiteiden valintaan liittyvissä kysymyksissä. Tiedottaminen naisille maaseudun kehittämisstrategiasta sekä sen näyttämien heille, että heidän ideoihinsa ja mukaantuloonsa suhtaudutaan avoimin mielin, on ensimmäinen, erittäin tärkeä askel. Etelä-Portugalissa In Loco -yhdistys (joka myös on LEADER-ryhmä) on järjestänyt Serra do Caldeiraon kylissä kokoontumisia ja keskustelutilaisuuksia, joissa naiset ovat voineet keskustella erityisongelmistaan sekä hakea niihin sopivia parannuskeinoja. Tällaiset toimenpiteet vahvistavat maaseudun naisten solidaarisuutta sekä kannustavat panemaan ratkaisuja täytäntöön.

Jatkossa on tärkeää, että naiset osallistuvat yhtä aktiivisesti kuin miehetkin kehittämistoimistojen sekä julkisen vallan johtamien poliittisten ohjelmien ja toimintastrategioiden muotoilemiseen ja että niissä sitoudutaan siihen, että niiden toiminta ulottuu niin naisiin kuin miehiinkin ja hyödyttää molempia sukupuolia samalla tavoin. Naisten kouluttaminen ja kohottaminen kehitystä koskevista kysymyksistä päättävälle paikalle, naisten ja heidän yhdistystensä aseman parantaminen johtokunnissa ja johtaelimissä (määrittelemällä minimaalinen osallistumismäärä, uudistamalla kokousten aikatauluja, paikkoja ja tottumuksia, jne.) ovat myös toimia, joilla varmasti on myönteistä vaikutusta. Esimerkiksi Irlannissa maa-, elintarvike- ja metsätalousministeriö on kehottanut LEADER-ryhmiä huolehtimaan siitä, että niiden johtaelimissä on 40% naisia.

Tasa-arvon sisällyttäminen

Ennen kuin kehityspolitiikkoja, -strategioita ja -suunnitelmia pannaan toimeen, ne täytyy käydä lävitse järjestelmällisesti, jotta voitaisiin huolehtia siitä, etteivät ne syrji naisia ja että ne johtavat lopulta suurempaan naisten ja miesten väliseen tasa-arvoon. Tämä edellyttää paikallistasolla naisten ja miesten aseman, roolien, tarpeiden sekä motiivien kartoittamista samoin kuin tämän arvioinnin huomioon ottavaa toimenpidestrategiaa. Tämän alustavan tutkimuksen toteuttaminen voi olla myös keino saada naiset ja miehet lähtemään kehitysprosessiin mukaan tietenkin sillä edellytyksellä, että toimenpiteeseen sisältyy myös analyysseja sekä tarkas-

Alussa kolmen naisen luomalla KITella oli vaikeuksia saada kehittämistoimistoilta starttirahaa. Yrityksen naisjohtajien mielestä toimistoilta, joiden puoleen he olivat kääntyneet, puuttui "visio": ne kun olivat vastustaneet sitä, että suunnitelman toteuttaisivat naiset ja että projekti koskisi kahden alueella uudenlaisen toiminnan, etätyön ja lastentarhan yhdistämistä.

Jos monen naisen onkin kartutettava yrityksen perustamisessa tarpeellista itseluottamusta, niin monien kehittämistoimistojen on opittava luottamaan naisten ideoihin ja kykyihin. Monet maaseudun naisten esittämistä ideoista koskevat epätavanomaisia toimenpiteitä, joilla pyritään samanaikaisesti useisiin tavoitteisiin (lisäansioihin, työllisyyteen, elämänlaadun parantamiseen, paikallisen kulttuurin ylläpitämiseen jne.), mistä on seurauksena eräiden kehittämistoimistojen reaktio olla ottamatta kyseisiä projekteja vakavasti tai myöntää niille niiden tekniset tai rahoitustarpeet huomioon ottaen epätarkoituksenmukaista tukea.

Yhdistyminen synnyttää voimaa

Naiset voivat panna alulle ja toteuttaa suunnitelmia kukin erikseenkin, mutta sellaisten aloiteohjelmien, jotka naisryhmät tai -verkostot ovat vieneet läpi, on todettu hyödyttäneen paikallisia yhdyskuntia kaikkein eniten. Verkostona työskenteleminen selittää paljolti Kvinnumin, Jämtlandissa Ruotsin pohjoisosassa sijaitsevan naisyhdistyksen menestyksen (ks. kyseinen artikkeli). Ohjaavan toimikunnan ja työryhmän lisäksi, joka kokoaa tärkeimpien julkisten toimielinten edustajat, Kvinnum tukee työryhmiä, joista kukin koostuu eri näköaloja edustavasta 20-25 naisesta, joita kiinnostaa oman kylän tai tiettyjen paikallisten palvelujen kehittäminen. Kvinnum käsittää maakunnassa yhteensä 60 työryhmää, ja se on ollut merkittävässä asemassa kannustaessaan paikalliseen vireyteen sekä naisten ideoimien ja heihin kohdistuvien suunnitelmien toteuttamiseen. South Uistin saarella Skotlannissa naisten epävirallinen verkko, johon kuului alunperin esikoulutoiminnan järjestämisestä kiinnostuneita perheenäitejä, loi loppujen lopuksi Cothromin, jonka tehtävänä on tarjota koulutusta ja työtä - kudontaa, matkailua, kulttuuria sekä päivähoitopalveluja - saaren naisille. Vuoden 1994 lopulla Cothromista tuli etätyökeskus erään yksityisyrittäjän käyttöön, mikä loi 18 työpaikkaa naisille.

tuksia, joihin heidän on mahdollista osallistua. Norjassa usean ministeriön tukema "Kunnallinen suunnitelma naisia varten" -projekti pyrkii panemaan kuudessa kunnassa toimeen sellaisia menetelmä- ja organisointitapoja, jotka mahdollistavat "naisulottuvuuden" ja tasa-arvoisten mahdollisuuksien sisällyttämisen. Kukin kunta onkin perustanut 7 tai 8 naisesta sekä yhdestä vakituisesta virkailijasta koostuvan työryhmän, joka huolehtii siitä, että naisten intressit ja tarpeet huomioidaan kunnan politiikoissa, ohjelmissa ja suunnitelmissa. Jotkin eurooppalaiset organisaatiot ovat, etenkin kehitysyhteistyön puitteissa, parhaillaan kehittämässä menetelmiä ja välikappaleita, joiden avulla on mahdollista laatia, toteuttaa, seurata ja arvioida suunnitelmia, jotka sisällyttävät naisten ja miesten välisen tasa-arvon tavoitteisiinsa. Maaseudun kehittämistoimistot voisivat saada niistä virkeitä sekä mukauttaa ne Euroopan olosuhteisiin.

On myös toivottavaa, että kehitystoimistot ja julkinen valta sitoutuisivat vankkumattomasti siihen, että ne takaavat niin naisille kuin miehillekin tasa-arvoisen pääsyn projekteihin sekä niiden yhtäläisen vaikutuksen heihin. Euroopan tasolla kaikissa rakennerahastojen myötävaikutuksella toteutetuissa ohjelmissa on läpikäyvä, ensisijaisena periaatteena tasa-arvoisten mahdollisuuksien edistäminen. On kuitenkin välttämätöntä, että sitoumukset ilmenevät konkreettisina päämäärinä ja ohjeina, ja että kyseiset sitoumukset otetaan huomioon suunnitelmien seurannassa ja arvioinneissa, mikäli halutaan todistaa, että suunnitelmilla ja politiikoilla on ollut odotettuja vaikutuksia maaseudun naisten ja miesten tasa-arvoon ja elämänlaatuun.

(1) "The Economic Role and Situation of Women in Rural Areas" ("Naisten taloudellinen rooli ja asema maaseutuvyöhykkeillä"). Sarjassa "Vihreä Eurooppa". 1994. Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimisto, L-2985 Luxemburg. Saatavan Unionin yhdeksällä kielellä. Uudet jäsenvaltiot huomioon ottava tämän asiakirjan ajankohtaistaminen on meneillään.

Euroopan Unioni on pikkuhiljaa laajentanut naisten ja miesten tasa-arvoiset mahdollisuudet takaavan periaatteen soveltamisalueita. Unioni aikoo vastedes sisällyttää sen kaikkeen kyseeseen tulevaan yhteisön politiikkaan. Tämä yhteisön pyrkimys tulee koskemaan monia eurooppalaisia, etenkin naisia.

Euroopan unionin tasa-arvoiset mahdollisuudet takaava politiikka nousee Rooman sopimuksen 119. artiklan pohjalta, joka esittää miesten ja naisen samapalkkaisuuden periaatteen. Yhteismarkkinoiden "perustaja-isien" hengessä tämä periaate on lähtöisin vapaan kilpailun ajattelutavasta: tarkoituksena oli välttää "palkkadamppausta", sillä niin ilmi selvästi naisten palkat olivat miesten palkkoja alhaisemmat.

Lähes 40 vuotta myöhemmin naisten suorittamasta työstä maksetaan suurin piirtein 15-30% vähemmän kuin miesten työstä puhumattakaan siitä, että palkattoman työn tekeminen sitkeästi jatkuu. Naisten laajamittainen mukaantulo työmarkkinoille viimeksi kuluneiden 20 vuoden aikana on kuitenkin synnyttänyt kiistatta uudenlaisen tilanteen, josta Euroopan eri tahot ovat sittemmin yrittäneet ottaa mittaa.

Euroopan tasa-arvolainsäädäntö

Rooman sopimuksen 119. artiklasta on tullut tosiasiallinen kunnianhimoisemman sosiaalipolitiikan peruspilari. Euroopan yhteisöt ovat syventäneet samapalkkaisuuden periaatetta sekä laajentaneet sitä hyväksymällä vuosien 1975 ja 1992 välisenä aikana kuusi direktiiviä, jotka muodostavat yhdessä Euroopan tuomioistuimen runsaan oikeuskäytännön kanssa Euroopan tasa-arvolainsäädännön: "samapalkkaisuus" (75/117**); "miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamisesta mahdollisuuksista työhön, ammatilliseen koulutukseen ja uralla etenemiseen sekä työoloissa" (76/207); "miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen asteittaisesta toteuttamisesta sosiaaliturvaa koskeissa kysymyksissä" (79/7); "miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamisesta ammatillisissa sosiaaliturvajärjestelmissä" (86/378); "nais- ja miesyrittäjien tasa-arvosta sekä avustavien aviopuolisoiden oikeuksista" (86/613**); "toimenpiteistä raskaana olevien ja äskettäin synnyttäneiden ja imettävien työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen kannustamiseksi työssä" (92/85).

Näiden direktiivien päämääränä on aikaansaada kahdestatoista, myöhemmin viidessätoista jäsenvaltiossa se, että minimioikeudet tunnustetaan niiden voimassa olevassa lainsäädännössä ja että sukupuoleen perustuvat olemassa olevat syrjinnän muodot poistetaan. Nämä syrjinnän muodot, jotka perustuvat aikaamme soveltumattomaan käsitykseen naisten oikeuksista, "pesivät" kaikkien sellaisten lakikokoelmien, lakien ja säännösten sopukoissa ja saloissa,

Tasa-arvoiset mahdollisuudet naisten ja miesten välillä:

eurooppalainen pyrkimys

Marie Jouffe (*)

jotka säätelevät sosiaalisia, perhe- tai muita suhteita, kuten työ sopimus oikeus, sosiaaliturvalainsäädäntö, siviilioikeus, perintöoikeus jne., samoin kuin maalaisoikeus.

Yhteisön tasa-arvoisiin mahdollisuuksiin liittyvä toimintaohjelma: tarkkailukeskus ja laboratorio

Samanaikaisesti näiden lakien säätämistoiminnan kanssa, mikä on ollut välttämätön, muttei riittävä edellytys tasa-arvon käytännön toteuttamiseksi, Euroopan komissio toteutti heti vuonna 1982 ensimmäisen naisten ja miesten tasa-arvoisiin mahdollisuuksiin liittyvän toimintaohjelman. Nykyään 3:s ohjelma on loppusuoralla, ja Unionin ministerineuvosto on vuoden 1995 joulukuussa hyväksynyt 4. ohjelman vuodesta 1996 vuoteen 2000 kattavalle ajanjaksolle.

Euroopan tasolla toteutetut kolme toimintaohjelmaa ovat tuoneet uutta miesten ja naisten asemaa koskevaa tietoa, etenkin mitä tulee itse työhön ja työympäristöön liittyviin kysymyksiin. Tietoa on saatu tutkimuksesta, asiantuntijoiden verkostoissa suorittamasta työstä, pilottitoimenpiteiden sekä jäsenvaltioiden välisen kauppavaihdon saamasta tuesta aloilla, jotka kattavat sekä koulutuksen että työpaikat ja läpikäyvät ammattikoulutuksen (IRIS-verkosto), yrityksen perustamisen (ILE-ohjelma) ja yleensä naisten asemaa yhteiskunnassa koskevan kysymyksen tiedostamis- sekä siitä tiedottamistoimenpiteet.

Nämä tutkimukset ovat vahvistaneet muun muassa käsityksen, että naisten asema työmarkkinoilla on edelleenkin yleisesti ottaen miesten asemaa heikompi: naisten työttömyysaste on korkeampi, heidän palkkansa ovat alhaisempia, perheaskareiden valloitteet kohdistuvat heihin raskeampina, heidän koulutustasonsa on alhaisempi tai -ollessaan yhtä hyvä - heikommin arvostettu. Työt ovat tuoneet päivänvaloon yhteyden naisten aktiivisuuden työelämässä ja sellaisen sosiaalisen järjestelmän välillä, joka ottaa tai on ottamatta huomioon kysymyksen huollettavien henkilöiden, ts. lasten tai ikääntyvien vanhempien hoidosta.

Viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana naisten erityis asema maaseudulla onkin ollut tutkimuksen, toimenpiteiden ja pilottisuunnitelmien kohteena varsinkin NOW-ohjelmassa, joka on ESR:n tasa-arvoisille mahdollisuuksille omistettu Yhteisön aloiteohjelma.

Näin on voitu tunnistaa ne tekijät, jotka muodostavat tukoksen tasa-arvoisten mahdollisuuksien toteutumiselle käytännössä. Euroopan komission sosiaalipolitiikkaa käsittelevä Valkoinen kirja on näihin päätelmiin tukeutuen määritellyt kolme ensisijaista väylää toiminnalle tasa-arvoisten mahdollisuuksien hyväksi:

- > poistaa syrjintä työmarkkinoilla sekä kohottaa naisten työn arvoa
 - > sovittaa yhteen ammatillinen ja perhe-elämä
 - > nopeuttaa naisten ottamista mukaan päätöksentekoon
- Nämä kolme väylää muodostavat johtavat linjat 4. toimintaohjelmassa vuosien 1996 ja 2000 välillä.

Tasa-arvoisten mahdollisuuksien liittäminen mukaan muodostaa uuden toimintatavan

Toisin kuin aikaisemmat ohjelmat, jotka olivat keskittyneet valituille naisyleisöille suunnattuihin erityistoiimiin, kyseinen 4. ohjelma panee alulle uuden ajattelutavan: sen mukaan tasa-arvoiset mahdollisuudet tulee liittää kaikkiin relevantteihin politiikkoihin.

Tämä uusi ajattelutapa tarkoittaa sitä, että tasa-arvoisten mahdollisuuksien ulottuvuus on otettava huomioon kaikissa, muillakin aloilla kehitetyissä toimintastrategioissa, menettelytavoissa ja politiikoissa. Tämä koskee tietysti sosiaalipolitiikkaa, mutta kyseeseen tulevat myös ympäristö-, liikenne-, yritys-, alue- ja maaseudun kehittämisspolitiikka jne.

Tämä on jo toteutunut korkeimmalla tasolla Komissiossa, kun siellä muodostettiin Komission jäsenten ryhmä, joka käsittelee tasa-arvoisia mahdollisuuksia. Tämän asian yhteydessä sopii korostaa, että viisi naista nimitettiin Komission jäseniksi vuonna 1995 ensimmäistä kertaa Euroopan historiassa. Komission jäsenten ryhmä muutoin esitti Komission harkittavaksi tiedonannon ”Naisten ja miesten välisten tasa-arvoisten mahdollisuuksien liittäminen kaikkeen Yhteisön politiikkaan ja toimintaan” (1), joka hyväksyttiin viime helmikuun 21. päivänä.

Tämän liittämisen kannalta varat, jotka erityisesti myönnetään tasa-arvoisia mahdollisuuksia ajavan politiikan hyväksi, eivät ole ainoat tämän politiikan käyttöön annettavat keinot. Voimassaolevien asetustekstien mukaan rakennerahastojen tulee tukea tätä politiikkaa, ja näistä rahastoista hyötyvien toimenpiteiden tulee liittää tasa-arvoisten mahdollisuuksien tavoite ohjelmaansa.

Näin on myös LEADER-ohjelman laita. Sitä, kuinka hyvin tasa-arvoisten mahdollisuuksien ulottuvuus on liitetty paikallisten toimintaryhmien toimintaan, ei kuitenkaan voida arvioida yksistään laskemalla sellaisten naisten lukumäärä, jotka ovat osallistuneet koulutukseen tai saaneet avustusta oman yrityksen perustamista varten. Tavoite on paljon kunnianhimoisempi, panostus on rakenteellinen ja antaa ymmärtää rivien välistä toimenpiteitä, joilla keskipitkällä tai pitkällä tähtäimellä on vaikutusta koko väestön osallistumiseen ja liikkeelle lähtöön alueen kehittämisen hyväksi. Loppujen lopuksi kyseessä ei ole sen vähempi kuin halu myötävaikuttaa miesten ja naisten rooleihin liittyvien ajattelutapojen kehitykseen. Maaseudun kehittämissohjelmassa, joka vannoo väestön säilyttämisen nimeen, tämä kysymys näyttää hyvin keskeiseltä.

(*) Maria Jouffe on sosiaalioikeuden juristi, ja hän on työskennellyt Euroopan komission parissa asiantuntijana 3. Yhteisön naisten ja miesten välisiä tasa-arvoisia mahdollisuuksia koskevan toimintaohjelman toteutusvaiheessa (1991-95), missä hän seurasi erityisesti rakennerahastojen uudistamista sekä huolehti maaseudun naisten asioista.

(**) Kyseisistä direktiiveistä puuttuu toistaiseksi virallinen suomennos.

(1) COM (96) 67 loppu

Naiset ja maaseudun k LEADER 1 -ohj

Alueen kokonaiskehitykseen pyrkiessään LEADER-ohjelma ei kohdistu varsinaisesti mihinkään tiettyyn ryhmään toisin kuin muut yhteisöaloitteet (esimerkiksi TYÖLLISYYS - inhimilliset voimavarat). Mutta vaikka naiset eivät muodostakaan LEADER-ohjelman toimenpiteiden erityistä kohderyhmää, monet projektit koskevat suoraan heitä. Siitä todisteena LEADER I -ohjelma.

kehitys

ohjelmasta saatu kokemus

Koska LEADER-ohjelma perustuu paikallistason aloitteellisuuteen ja haluun kunnioittaa erilaisia sosiaalis-kulttuurisia ympäristöjä missä ikinä se toimiikin, se ei Euroopan mittakaavassa sisällä mitään ehdotonta lauseketta, joka koskisi miesten ja naisten tasa-arvoisia mahdollisuuksia. Tätä voi pitää valitettavana: maaseutuympäristö on pikemminkin konservatiivinen kummankin sukupuolen sosiaalisten roolien suhteen, ja on myönnettävä, että naiset ovat usein vähemmistönä

paikallisten toimintaryhmien johtoelemissä (tässä yhteydessä kannattaa kuitenkin muistuttaa Irlannissa tehdystä aloitteesta, jonka mukaan näissä johtoelemissä tulee olla vähintään 40% naisia).

Naiset ovat kuitenkin LEADER-ohjelmassa mukana ja osallistuvat runsaslukuisina kaikkiin sen eri toimeenpanovaiheisiin. Kehityssuunnitelman valmistelemisen, seudun arvioiminen, joka on toteutettu monilla LEADER-ohjelman vyöhykkeillä, "kylän arvioiminen" Englannissa, "kylän remonttitoimet" Saksassa jne., ovat erityisesti saaneet naiset liikekannalle, ja "maastossa" he ovat hyvin lukuisina itse paikalla, toimivatpa he siellä sitten kehityksen puolestapuhujina tai suunnitelman eteenpäin viejinä.

Tosiasiallisesti naisilla on LEADER-ohjelmassa merkittävä rooli:

- > väestöllisesti naiset muodostavat aloiteohjelman piiriin kuuluvilla alueilla usein huomattavan enemmistön. Tämä on totta etenkin Etelä-Euroopassa - Kreikassa, Espanjassa, Portugalissa ja Mezzogiornossa - missä maaseudulta muutto sekä miesten siirtolaisuus ovat olleet huomattavia;
- > koska naisten on pakko tai he haluavat luoda itselleen oman tulonlähteensä, he lähtevät mukaan uudenlaiseen toimintaan, joka tuo usein uudistuksia tullessaan;
- > naiset ovat avainasemassa LEADER-ohjelman voimakkaasti tukeman maaseutumatkailun alalla. Esimerkiksi maaseututurismin, jonka kannustimia ovat ulospäin avautumisen halu ja täydentävien tulojen etsiminen, tiedetään useimmiten lepäävän naisten harteilla;
- > LEADER-ohjelman toimenpiteet "paikallisten elintarvikkeiden arvonnäisyys" sekä "tuki PK-yrityksille ja käsiteollisuudelle" koskettavat useita naismaantilijöitä, talon emäntiä, monella eri alalla toimivia naisryttäjiä ja naiskäsityläisiä;
- > toisiin ohjelmiin yhdistettynä - esimerkiksi "Uusia mahdollisuuksia naisille" tarjoavaan NOW-ohjelmaan - LEADER-ohjelman koulutus- ja työelämään integroimistointimenpiteet koskevat erityisesti sellaisia naisia, jotka haluavat perustaa yrityksen, palata työmarkkinoille jne.;
- > etäkeskusten perustaminen ja muiden uusien tietotekniikkavälineiden asentaminen helpottaa etätöitä, mikä voi tarjota uudenlaisia työllisyysnäkyviä varsinkin naisille. Seuraavat esimerkit esittelevät joitakin LEADER I -ohjelman toimenpiteitä, jotka ovat koskeneet suoraan naisia.

*"Paikallisten
ryhmäntäjäien"
koulutusta*
[Serra do Caldeirão,
Portugali]

Ateriapalveluyritys [Inishowen, Irlanti]

Palveluja naisille

Eristäytyneisyys ja sopivien palvelujen puute vaikuttavat huomattavasti maaseudun naisten elämänlaatuun. Jotkin paikalliset ryhmät ovat puuttuneet asiaan korjatakseen tämän tilanteen: Irlannissa **Duhallow**-ryhmä on tukenut alueen naisten tarpeisiin vastaavan keskuksen perustamista. Tarjotessaan terveydenhoitopalveluja, seimen sekä koulutustoimintaa keskus on myös keskustelemiseen soveltuva paikka, joka antaa naisille mahdollisuuden rikkoa eristyneisyytensä ja lisätä itsemääräämisoikeuttaan. Lastenhoitotehtävä, joka lankeaa useimmiten naisille, vaikeuttaa naisten ammatillisen toiminnan harjoittamista. Tämä ongelma korostuu maaseutuympäristössä, missä seimet, lastentarhat ja muut päivähoitopalvelut ovat kaukana, harvinaisia tai jopa olemattomia. Isossa-Britanniassa **South Gwyneddin** ryhmä (Wales) on perustanut lastentarhaverkon, jossa tarhat perivät kohtuuhintaista maksua, helpottaakseen työttömien naisten työelämään paluuta. Portugalissa **Ribatejo Centron** ryhmä (Lissabon ja Tage-laakso) on kouluttanut naisia 6-12-vuotiaille lapsille suunnatun toiminnan vetäjiksi. Näin on luotu kymmenen työpaikkaa vastaavaa määrää kouluympäristössä toimivaa tarhayksikköä kohti, minkä ansiosta perheenäiti on ollut helpompi harjoittaa ammatillista toimintaa.

Työelämään paluu

Eräs ensimmäisiä walesiläisen **Antur Teifi** -ryhmän toimenpiteitä oli erilaisten kurssien järjestäminen naisille, jotka suunnittelivat työmarkkinoille paluuta. LEADER II -ohjelman puitteissa paikallinen toimintaryhmä rahoitti kolme naisille suunnattua opetusradio-ohjelmasarjaa. Tasa-arvoiset mahdollisuudet, itseluottamus, yritykseen integroituminen sekä yhdistyselämään osallistuminen ovat olleet viestejä, joita nämä ohjelmat ovat välittäneet vuodesta 1995 lähtien.

Skotlantilainen **Argyll & the Islands** -ryhmä on rahoittanut liikkuvan yksikön, jonka avulla on ollut mahdollista järjestää missä hyvänsä alueella ruoanlaittokursseja naisille, jotka haluavat aloittaa ammatillisen toiminnan.

Toimet naisviljelijöiden hyväksi, monitoimisuus

LEADER-ohjelman toimenpiteet, joiden tarkoituksena on helpottaa maanviljelyelinkeinojen monipuolistamista ja monitoimisuutta, koskevat suurta määrää maaseudun naisia. **Lot-et-Garonnen** ryhmällä (Aquitaine, Ranska) on yhtiökumppanina "Plurielles" (vapaasti käännettynä "Moninaiset"), joka on naisten perustama sellaisia naisviljelijöitä aktiivisesti tukeva yhdistys, jotka tahtovat luoda uusia tulolähteitä perheviljelmän puitteissa tai tehdä ulkopuolista palkkatyötä.

Irlannissa **Barrow, Nore, Suir** -ryhmä on rahoittanut pääasiassa naismaanviljelijöille kohdistettuja kursseja, jotka pyrkivät luomaan taloudellisesti kannattavaa toimintaa, joka perustuu paikallisiin tarpeisiin ja alueen tietotaitoon (pitsin nypläykseen käsin, biologisesti tuotettuihin vihanneksiin jne.)

Portugalissa **Serras de Montemuro, Arada e Gralheira** -ryhmä (Keski-Portugali) on tarjonnut maatilan tuotantoon, mehiläishoitoon, kalan- ja simpukan- sekä biologiseen viljelyyn liittyvää, erityisesti naisille tarkoitettua koulutusta. Sama ryhmä on järjestänyt kurssitusta perinteisen pellavakankaan valmistustekniikoissa. Viisi osallistujaa saattoi myöhemmin panna pystyyn oman yrityksen. Gastronomisen ruoanlaiton kurssin ansiosta kaksi naista pystyi myös perustamaan oman yrityksensä.

Yrityksen perustaminen ja kehittäminen

Brittein saarella skotlantilainen **Galloway**-ryhmä on laatinut avustus ja neuvontaohjelman, joka on tarkoi-

tettu ennen kaikkea naisille. "Homebasen" ("Kotituki-kohdan") päämääränä on epävirallisen toiminnan muuntaminen pieniksi yrityksiksi ja osuuskunniksi. Osallistujille opetetaan etenkin liiketoimintasuunnitelman kokoonpanoa. Ohjelma sisältää myös ryhmätöitä, jotka liittyvät itsensä kehittämiseen (itseluottamus, kommunikaatio ryhmässä jne.). Kaksi osuuskuntaa - toinen kasvisruoka-ateriapalvelun, toinen suklaanvalmistuksen alalla - toimii parhaillaan, samalla kun kuusi ohjelmaan osallistunutta naista on työllistänyt itsensä trikooteollisuudessa, matkailussa tms.

Portugalissa, eräs **Raia Centro-Sulin** (Keski-Portugali) vyöhykkeellä toimivista yhdistyksistä järjestää koulutusta perinteisessä käsin kirjailemisessa. Jokaiselle harjoittelujaksolle otetaan 25 osallistujaa. Päämääränä on kannustaa työntekoa kotona sekä pienten toimintayksikköjen perustamista. LEADER-ohjelman ryhmä on myös osallistunut markkinointirakenteen luomiseen vyöhykkeen naiskäsityöläisiä ja muita itsellisiä nais-työntekijöitä varten.

Italiassa **Läntinen Basilicata** (Basilicata) tukee paikallista perinteistä käsityöteollisuutta: keramiikkaa, koritöitä jne. Sen ansiosta 12 käsityötuotetta myyvää liikettä on saanut lisäpuhtia tai liikkeiden uudelleen avaaminen on ollut mahdollista. Etenkin naiset ovat hyötynet tästä toimenpiteestä.

Espanjassa **Navarra**-ryhmä (Navarra) on osittain rahoittanut trikootavaroihin erikoistuneen naisten osuuskunnan laitteiston modernisoinnin. Ryhmä rahoittaa myös koulutusta seinävaatteiden valmistuksessa (300 tuntia) vähän koulutetuille naisille. Yritysjohdon kurssit täydentävät näitä koulutusohjelmia, joiden päämääränä on helpottaa itsetyöllistymistä.

Campo de Calatrava -ryhmä (Kastilia-La Mancha) on tukenut osuuskunnan perustamista sukkulapitsin ("Encajes de bolillosin") valmistamista ja markkinointia varten. Yritys, joka pyrkii integroimaan yli 45-vuotiaat ja alle 25-vuotiaat naiset työelämään, on jo mahdollistanut kuuden työpaikan luomisen.

Pyhän Georgioksen osuuskunta [Kozani, Kreikka]

Alcarra Conquense, toinen LEADER-ohjelman Kastilia-La Manchassa toimiva ryhmä, on helpottanut naiskäsityöläisyhdistyksen perustamista.

Naisten osuuskunnat ovat lukuisia ja erittäin aktiivisia Kreikan maaseutualueilla: **Chalkidiki**-ryhmä (Keski-Makedonia) on tukenut kutojien osuuskunnan perustamista. LEADER-ohjelma on myös seurannut mukana tuotteiden markkinoimisen kaikissa vaiheissa rahoittamalla myyntipisteen perustamisen, mainosesitteiden tuottamisen sekä osuuskunnan osallistumisen erilaisille ammatillisille näyttelyille ja messuille.

Eräässä kylässä LEADER-ohjelman **Kozani**-vyöhykkeellä (Länsi-Makedoniassa) 17 naista liittyi yhteen perustaakseen osuuskunnan, joka tuottaa kahta suuresti arvostettua mutta Kreikassa vielä vähän markkinoitua paikallista erikoisherkkua: "pitouraa" (luetaan: "pituuraa", so. eräänlaista pastaa) ja "trakhanaa" (eräänlaisia mannaryynejä). LEADER-ryhmä on osallistunut toimitilan rakentamiseen ja tarvittavien varusteiden hankintaan. Ryhmä on myös perustanut neuvoja ja teknistä apua tarjoavan keskuksen naisten yrityksiä ja osuuskuntia varten.

Meteoran alueella **Kalabaka-Pyli** -ryhmä (Thessalia) on tukenut naisia osuuskunnan luomisessa, joka on erikoistunut vuoriston lääkekasvien pakkaamiseen.

Edelleen Thessaliassa **Elassona**-ryhmä on tukenut naiskäsityöläisiä, jotka valmistavat kansallispukuja sekä "kilimejä", erittäin kuuluisia kudottuja mattoja. LEADER-ohjelman toimien ansioista tätä perinteistä toimintaa on voitu modernisoida sekä helpottaa tuotteiden markkinointia.

Evros-ryhmä (Itä-Makedonia) on osallistunut "Käsi- ja kotityö -keskuksen" perustamiseen. Sitä johtaa naisten muodostama osuuskunta, ja keskus pyrkii kannustamaan paikallista käsiteollisuutta sekä alueen naisten jatkokoulutusta. <

Koulutusta puusepäntaidoissa
[Sierra Sur de Sevilla, Espanja]

Norten maaseudun naiset (Portugali)

Takapajuisuuden vuoksi väliintulo välttämätön

Työpaikat ovat harvinaisia Portugalin maaseudulla. Tämä pätee varsinkin naisiin, joilla on huonot edellytykset kohdata erittäin suppeat työmarkkinat. Niille, jotka eivät ole muuttaneet maasta, naisten perinteisten toiminnan - käsityön, elintarvikkeiden tuottamisen jne. - muuttaminen ammattimaiseksi toiminnaksi näyttää olevan yhdessä matkailun kanssa ainoa mahdollinen kanava integroitua viralliseen talouselämään. Tosin tämä voi tapahtua vain voittamalla huomattavat kulttuuriset ja rakenteelliset esteet. Tapaamme Norten kolmen LEADER-vyöhykkeen naisia Alto Cavadossa, Alto Tâmegassa sekä Bastossa.

“Teillä ei voi olla käsitystä siitä, millainen vaikutus brasilialaissarjoilla on!” Teresa Lima, Alto Tâmegan (Pohjois-Portugali) paikallisen toimintaryhmä ADRATin talousjohtaja ei ole ensimmäinen henkilö, joka hämmästyttää vierailijaa tällä toteamuksella: Portugalin television tuutin täydeltä suoltamat saippuaoperrat nyhkytarinoineen, “ovat, uskokaa tai älkää, saaneet jonkinlaisen modernin elämänmenon tunkeutumaan kaikkiin peräkyliinkin saakka” vahvistaa Francisco Botelho, entinen paikallisen toimintaryhmän vastuhenkilö ja kehitysneuvoja Ribeira de Penassa, yhdessä neljästä LEADERin Basto-vyöhykkeen “kunnista”. Kaksi yhtäpitävää todistusta, jotka osoittavat naisten elävän täällä kaukana menneisyydessä: Portugalin pitkään kestänyt sulkeutuminen itseensä, sen kehityksen jälkeensä jääneisyys, joka on takamailla ilmeinen, diktatuurin vuosien patriarkallinen hallintojärjestelmä ovat jättäneet “toisen sukupuolen” kehitysurien tienvarsille. Kulutusyhteiskunnan arvojen äskettäinen tunkeutuminen television ja paluumuuttajien välityksellä synnyttää tarpeita, jotka vaativat pikamarssia heikosti sopeutuneen maatalouden rahoitusrakenteiden ja siitä aiheutuvien

turhauttavien lieveilmiöiden kehittämistä. *“Tietyissä mielessä ‘perinteinen’ maaseudun nainen ei ole kaikkein surku-teltavimmassa asemassa”,* Teresa selittää, *“sillä hän ei ole koskaan tiennyt mistään muusta. Suurimmat vaikeudet joutuvat kokemaan taajamien ja keskusten naiset, kuten täällä Montalegressa. Koska heidän koulutustasonsa on korkeampi, he tahtovat ‘vapautua’, ja niinpä he etsivätkin palkkatöitä, jotka täällä seudulla ovat hyvin harvinaisia. Naisilla, jotka haluavat jatkaa opintojaan, ei useinkaan ole siihen varaa. Olen myös taloustieteen professori, ja näen paljon tyttöjä, joilla kyllä on kykyjä, mutta joiden on pakko luopua ajatuksesta jatkaa pitemmälle.”*

Maastamuutto

Ensivaikutelma Norten maaseudusta on, että se on hyvin väkirikas: kaikkia kukkulanrinteitä ja laaksoja täplittävät talot, eikä koskaan voi tietää, mistä kylät alkavat ja minne ne päättyvät. Hyvin pian joutuu kuitenkin huomaamaan useimpien rakennusten olevan suljettuja tai vielä rakenteilla: nämä suuret modernit talot kuuluvat kymmenille tuhansille maastamuuttajille, jotka ovat lähteneet töihin Ranskaan, Saksaan, Benelux-maihin tai Sveitsiin, mutta jotka elättelevät yhä ajatusta palata Portugaliin eläkepäiviään viettämään. LEADER-vyöhykkeet ilmoittavat siksi, että väestötiheys on niillä suhteellisen heikko (Alto Tâmega: 30 as./km²) tai keskimääräinen (Alto Cávado: 96 as./km²; Basto 83 as./km²) vailla yhtenäistä mittaustelmää, joka kertoisi, paljonko väestötiheys olisi siinä tapauksessa, että maastamuuttajat palaisivat lopullisesti.

Maastamuutto iskee suonta Minhon ja Trás-Os-Montesin maaseutualueilla. *“Miehille maastamuutto on viimeinen oljenkorsi, naisille emansipoitumiskanava, mutta myös monen paikallisen sosiaalisen ongelman aiheuttaja”.* Teresa Liman mukaan maastamuutto on saattanut maaseutuyhteiskunnan epätasapainon tilaan lasten ja vanhempien välisiä suhteita myöten: *“Heti kun maastamuuttajien lapset tulevat oppivelvollisuusikään, heidät uskotaan hyvin usein kylään jääneen isoäidin helmaan. Mutta koska nämä lapset ovat jo tutustuneet pohjoisen kulutusyhteiskuntaan, heillä on tarpeita, joita vain kaikkein välttämättömimmän toimeentulon takaava talous, joka on ollut luonteenomaista Portugalin maaseudulle nykypäiviin saakka, ei voi tyydyttää.”*

Itsetyöllistyminen

Suurten muutosten keskellä, joissa Portugalin maaseutu on elänyt viimeiset 10-15 vuotta, naisilla näyttää olevan heikot edellytykset ansaita elantonsa ja sopeutua viralliseen talouteen: matalalla pohjakoulutuksella heillä on heikot mahdollisuudet päästä palkkatyöhön paikallisten

Paikallisen käsiteollisuuden edistämistä:

Alto Tâmegan ryhmän rahoittama muotinäytös

markkinoiden ollessa hyvin rajoittuneet. Itse itsensä työllistäminen on lähes aina ainoa mahdollisuus, ja käsiteollisuus (ennen kaikkea tekstiiliteollisuus tässä osassa maata) on sektori, jossa näyttää piilevän kaikkein eniten voimavaroja. Ammatillistamalla tämän lukuisten naisten maaseudulla perinteisesti harjoittaman toiminnan, järjestämällä todellisen käsiteollisuuden alan, Portugalin hallituksen sekä Euroopan unionin (NOW, ILE, LEADER jne. -ohjelmien) tukemat paikalliset kehittämistoimistot (Naisten asemaa käsittelevä toimikunta, Käsiteollisen työn instituutti jne.) aikovat hyödyntää tämän suunnatoman naisten työpaikkaesiintymän.

Aliança Artesanal de Vila Verde Ylä-Cávadossa on osuuskunta, johon kuuluu kaikkiaan 80 naiskäsityöläistä. Sen isäntäorganisaatio on ollut olemassa vuodesta 1948 lähtien. Silloin “Äitien työ kansallisen koulutuksen hyväksi” oli Salazarin hallintokauden aikainen instituutio, joka kannusti kotiäitien käsiteölläisyyttä. *“Nämä alun alkujaan patriarkaaliset puitteet häiritsivät vähän osuuskuntamme perustamista vuonna 1988”*, muistelee johtaja Maria da Conceição Pinheiro.

— Naiskäsityöläisistä suurin osa työskentelee kotona. Heistä 30%:lle kudonta, kirjonta tai keramiikkamaalaus muodostaa kokopäiväisen työn. Naisista seitsemän harjoittaa toimintaansa osuuskunnan tarjoamissa työtiloissa. Osuuskunta takaa tuotteiden laatuksien (LABEL), myynninedistämisen, suoramyyntin sekä levityksen kansallisille ja ylikansallisille markkinoille (tukuliikkeiden välityksellä). *“Tuloksemme lisäävät meidän uskottavuuttamme, sillä suurin ongelmamme on naiskäsityöläisten epäluottamus toisiaan ja osuuskuntaa kohtaan”* Maria da Conceição valittaa. *“Koska naisten on täytynyt pitäytyä pelkkiin kotitalous- ja perheaskareihin, he ovat joutuneet olemaan pitkään eristyksissä, eli he ovat hyvin yksilökeskeisiä. Naiset eivät ole liittyneet omatoimisesti osuuskuntaan, vaan heitä ovat motivoineet halu kuluttaa lisää sekä eräät hallituksen kannustushjelmat. Tulot, jotka osuuskunta nyt siirtää heidän tileilleen, synnyttävät luottamuksen ja solidaarisuuden tunnetta. Design-koulutukset ja myynninedistämiskampanjat, joita olemme järjestäneet yhdessä LEADER-ohjelman kanssa, ovat myös osaltaan auttaneet luomaan sellaista solidaarisuutta, jota ei aiemmin ole esiintynyt.”* Huomattava este on siis ylitetty, sillä kuten Teresa Lima korostaa, *“heti kun jokin toiminta alkaa tuottaa, hyvin monet naiset ryhtyvät siihen ja paikalliset markkinat tukkeutuvat erittäin nopeasti. On siis markkinoitava ulkopuolisille. Tämän vuoksi on perustettava yhdistyksiä, mitä onkin jo toinen juttu, kun ottaa huomioon kyseisten naisten koulutuksen puutteen ja yksilökeskeisyyden.”*

Coviden sosiaalinen ja
käsiteollisuuskeskus [Alto Cávado]

Solidaarisuuden puutteeseen täytyy lisätä aloitekyvyn puute. Teresa Lima jatkaa: *“Syy siihen on kulttuurisidon- nainen: ne, jotka eivät ole muuttaneet maasta, ovat taipu- vaisia alistuneisuuteen. Yhä on voimissaan vanha fatalisti- nen ajattelutapa, että “kunhan on syötävää, se riittää”. Miehet muuten ajattelevat enemmän näin kuin naiset.”* Tämän monien haastateltujen tukeman analyysin kumo- aa kuitenkin Maria de Freitas Soaresin kokemus: Tämä vireä 70-vuotias Coviden sosiaalikeskus -nimisen yhdis- tyksen rahastonhoitaja pystyi saattamaan koko kylän liikekannalle rakentamaan vuosien 1990 ja -94 välillä neljän omakotitalon kokonaisuutta, johon sisältyy monitoimikeskus, yhdistetty koulu ja työpaja sekä myyntipiste ympäristön naiskäsityöläisille. Hän on myös luonut omilla varoillaan lahjoitusrahaston paikallista kehittämistä varten, “Calcedónian”, joka valmistautuu hankkimaan Covideen lastentarhaa, kollektiivista leivi- nuunia sekä ateriapalvelua. *“Lahjoitusrahaston perusta- minen on hyvin epätavallinen toimintatapa Portugalis- sa”,* korostavat Alto Cávadon paikallisen toimintaryh- män vastuuhenkilöt. Ryhmä on tukenut monenlaista koulutusta ja rahoittanut laitteistohankintoja. *“Se, mitä Covidessa tapahtuu, on varmasti hyvin poikkeuksellista, ja siitä on paljolti kiittäminen tämän harvinaisen naisen karismaa.”*

Yksityisyrittäjät

On ymmärrettävää, että täällä kehitystoimiston panosta- vat paljon paikallisiin naisyrittäjiin eivätkä epäröi tukea yksityisiä aloitteita. *“Olen nähnyt monien kollektiivisten kokeilujen epäonnistuvan markkinointiongelmien takia”,* Francisco Botelho selittää. *“Markkinoiden olemassaolo on peruskriteeri rahoitettavia suunnitelmia valitessamme.”* Siksi LEADERin Basto-ryhmän on hänen mukaansa ollut perusteltua myöntää tukea Casa do Campolle, suunnat- tomalle aristokraattien asumukselle, jota ympäröivät 1800-luvulta peräisin olevat, kansainvälisestikin tun- netut puutarhat. Armanda Meirelles ja hänen tyttärensä Gabriela ovat harjoittaneet siellä kymmenen vuotta *“arvokkaihin asumuksiin kohdistuvaa matkailua”* (luk- susluokan matkailua historiallisesti arvokkaiksi luoki- teltuihin asumuksiin) sekä antavat koristeompelu- ja filigraanikoulutusta ympäristön naisille. LEADER-ohjel- ma on osaksi rahoittanut vanhan sivurakennuksen muuntamisen myyntipisteeksi hinta-asteikon yläpäästä oleville tuotteille, joita paikalliset naiskäsityöläiset tilauksesta valmistavat. Gabriela Meirelles markkinoi

LEADER-ohjelman tukema käsityöläisten osuuskunta

niitä itsekkin Portossa ja Brasiliassa.

“LEADER-ohjelma on elvyttänyt tämän paikan”, korostaa kehitysasiainmies Alfredo Coelho. “Casa de Campo on nykyään kannattavan toiminnan malliesimerkki, joka on saanut tällä alueella aikaan merkittävän heräämisen. Se työllistää suoraan 10 henkeä ja antaa lisätöitä noin kymmenelle naiskäsityöläiselle.”

ADRATin toimisto tukee Modabarria, valmisvaatteita tuottavaa käsityörytystä, joka on osannut yhdistää perinteet ja uuden ajan. *“Tämä on yksityinen projekti, mutta sillä on ollut jo useita heijastuksia yhteisölliselläkin tasolla”,* ADRATin johtaja Fernando Montalvao Machado tähdentää. *“Tuotantoprosessin alkupäässä se on mahdollistanut entisen häviämässä olleen toiminnan, villakankaan kudonnan, uudelleen virittämisen, ja itse paikalla se on taannut viisi kokopäiväistä työpaikkaa. Yleisemmin ottaen se nostaa paikallisen käsiteollisuuden takaisin arvoonsa sekä osoittaa naistuottajille, että perinteisten tuotteiden ja nykymuodin yhteen sovittaminen on mahdollista.”* LEADER-ohjelman rahoittamat muotinäytökset ovat todellakin kannustaneet myös muita naiskäsityöläisiä sekä herättäneet myös suuren jakeluketjun kiinnostuksen. Tietokonelaitteiston hankinta on myös mahdollistanut yrityksen johtamisen modernisoinnin ja leikkuukaavioiden valmistamisen, joita suunnittelee Agnès Ellouz, muutama vuosi sitten alueelle muuttanut pariisitar.

Tekstiiliala ei tietenkään ole yksinomainen LEADER-ohjelman tuesta hyötyvä käsityötoiminnan muoto: tukitoimet kattavat myös pienet elintarvikeyritykset. Basto on luovuttanut 50% kahden naisen omistaman käsityöläiskonditorian modernisoinnissa tarvittavista varoista. ADRAT on rahoittanut 15 000 ecuun kohoavalla summalla Artefumo-yhtiön laajentamiseen tarvittavan laitteiston hankkimista. Yhtiö työllistää 5 työntekijää ja tuottaa kuuluisaa Chaven seudun erikoisherkkua, savustettua kinkkua. Omistaja Antónia Gonçalves kertoo ohimennen joutuneensa turvautumaan miehen palve-

luihin voidakseen neuvotella maan ostosta. *“Minulta puuttui tarvittava uskottavuus, ja pohdin yhä, oliko näin siksi, että olin nuori vaiko siksi, että olin nainen.”*

Matkailu on tietysti toinen erinomainen ala, joka voi luoda työpaikkoja tai täydentäviä tulolähteitä naisille. Esimerkiksi Ylä-Cávadossa LEADER-ohjelma sekä ATAHCA-toimisto ovat auttaneet 11 maalaukselliselta kylää maa-seutumatkailun alkuun rahoittamalla 65%:sti julkisivujen korjaamisen sekä luomalla noin 60, pääasiassa naismaahanviljelijöiden ylläpitämää turistimajapaikkaa. Otettiinkö “naisulottuvuus” huomioon tällaisia projekteja valittaessa?

“Emme tue erityisesti naisia”, Francisco Botelho vastaa, *“vaan perheitä: Portugalin maaseudulla ei ole taloudellisia, sosiaalisia tai kulttuurisia olosuhteita, jotka olisivat verrattavissa niiden maiden olosuhteisiin, joihin hyvin huomattava osa Portugalin väestöstä on muuttanut. Lisäksi täytyy todeta, että niillä maasta muuttaneilla naisilla, jotka ovat palanneet tänne, on ollut ratkaiseva vaikutusta paikalliseen vireyteen, jota on jo havaittavissa. Ei voi kiistää, etteikö maaseudun naisten tilanne olisi parantunut, vaikka kuljettavana onkin vielä pitkä tie.”* <

ALTO CÁVADO

ATAHCA, Praça do Município,
P-4730 Vila Verde
Puh. & telekopio: +351 53 32 39 66

ALTO TÂMEGA

ADRAT, Av. Tenente Valadim 39,
P-5400 Chaves
Puh.: +351 76 33 17 71 - telekopio: +351 76 22 742

BASTO

PROBASTO, Bairro João Paulo II,
P-4860 Cabeceiras de Basto
Puh.: +351 53 66 20 25 - telekopio: +351 53 66 20 26

Jämtland [Ruotsi]

Kuin konsanaan "vanhaan hyvään aikaan": Åtigårn-osuuskunnan naiset juontamassa tilaisuutta matkailijoille

Kun naiset ryhtyvät tuumasta toimeen

Jämtlandin suunnattomassa läänissä (Keski-Norlannissa Ruotsissa) naiset kuuluvat usein kehitysaloitteiden tekijöiden kärkeen.

Tällä erityisen harvaan asutulla seudulla (2,7 as./km²) yhteensä noin 300 pääasiallisesti naisten luotsaamaa ryhmää, osuuskuntaa, verkkoa tai vastaavaa on mukana kaikenlaisessa taloudellisessa, sosiaalisessa ja kulttuuritoiminnassa, mikä on mahdollistanut epätavallisen vireyden ja elämänlaadun takaamisen tälle haja-asutulle maaseudulle.

"Uskon historian pystyvän selittämään sen, miksi meidän on ollut suhteellisen helppoa saada naiset lähtemään liikkeelle", Margaretha Lindbäck-Hansson toteaa, "Jämtlandissa elää uudisraivaajaseuduille ominainen peräänantamattomuuden perinne, tasa-arvon perinne (feodaalijärjestelmä ei koskaan saanut jalansijaa täällä) ja itsemääräämisperinne, joka pätee naisiinkin, jotka ovat tottuneet 'pyörittämään firmaa' miesten työskennellessä kaukana metsissä."

Margaretha johtaa 13 naisen osuuskuntaa, joka on kunnostanut ja elävöittänyt 1800-luvulta peräisin olevaa maatilaa vuodesta 1995 lähtien. Entinen maanviljelijöitten asumus on kunnostettu uudelleen niin, että se voi vastaanottaa ateria- ja kahvivieraita sekä myös

majoittaa heitä (50 henkeä on viipynyt siellä ensimmäisen toimintavuoden aikana). Ensikuulemalta tässä ei ole mitään erikoista, paitsi että vieraiden emännät valmistavat ruokaa tulisijan ääressä viime vuosisadan maaseudun naisille tyypillisissä asusteissa ja että paikan luonne pakottaa siellä viipyvät samankaltaiseen elämänmenoon kuin sata vuotta sitten aikakauden karuissa oloissa vailla sähköä tai juoksevaa vettä, osallistumaan eläintenhoitoon sekä mahdollisesti saapumaan paikalle hevosrattailla jne.

"Palkkaamme parhaillamme muita jäseniä jakaaksemme paremmin työn", Margaretha selittää. Eikö silloin ole vaarana toiminnan tuoton hajottaminen kovin monien kesken? "Raha ei ole ensisijainen tavoite", hän vastaa, "vaan merkittävää on se vireys, jonka suunnitelma tuo tullessaan kylään. Jonkin ajan kuluttua pyrimme luomaan muitakin samantyyppisiä yhdistettyjä nähtävyyksiä ja lepopaikkoja kaikkialle Jämtlandin maantieteellisen ja historiallisen sydämen Storsjön, 'Suuren järven' ympärille."

Lähes kaikkialla naiset ovat usein ensimmäisiä tällaisen vireyden alullepanijoita. Sama tarina on usein toistunut: 1. vaiheessa (80-luvun lopulla) järjestettiin kansallinen "Hela Sverige ska leva" ("Koko Ruotsin elämään") -kampanja maaseudun elvyttämiseksi, jossa naiset olivat hyvin aktiivisesti mukana; 2. vaiheessa luotiin epävirallisia "naisverkostoja" kylissä (Jämtlandissa niitä on tätä nykyä 50) - keskusteltiin, arvioitiin tarpeita, tunnistettiin toteuttamiskelpoisia suunnitel-

mia; 3. vaiheessa toimenpiteelle luotiin kehikko useimmiten perustamalla "osuuskunta" (mikä rakenne on Ruotsissa hyvin joustava: pääsääntöisesti tarvitaan osuuskunnan säännöt sekä vähintään kolme jäsentä) suunnitelman tai suunnitelmien onnelliseen päätökseen viemiseksi.

Tällainen on ollut esimerkiksi juuri Agendum-osuuskunnankin taival: "Aloitimme ensin hyvin yksinkertaisesti naisverkostona vuonna 1990", kertoo Ann-Margreth Göransson, yksi vastuuhenkilöistä ja entinen paikallis-edustaja, joka pettyi "perinteiseen" poliittisen toimintaan. "Alueella, joka on miesten ja naisten roolien suhteen pikemminkin vanhoillinen, päämääränämme oli saada naiset liikkeelle osallistumaan tapaamisiin ja sosiaalis-kulttuurisiin tapahtumiin antaaksemme enemmän näkyvyyttä heidän toiminnalleen, puolustaaksemme heidän etujaan sekä lisätäksemme naisten edustajapaikkoja päätöksenteossa varsinkin paikallisella ja alueellisella tasolla. Myöhemmin olemme ottaneet käyttöön uuden teknologian ja luoneet tietoverkon, joka on yhteydessä muihin naisten verkostoihin Euroopassa. Agendum-osuuskunta muodostaa juridisen perustan, joka koordinoi kaikkea tätä työtä." Konkreettinen esimerkki tästä on Ruotsin hallituksen ja Bergin kunnan tuella ostetut 20 tietokonetta, jotka muodostavat kaksi "liikuteltavaa tietokonekirjastoa", joita kuljetetaan aina 10 viikon välein eri kyliin ja joiden avulla ihmiset voivat perehtyä itse paikalla tietojenkäsittelyyn, eli "tekstinkäsittelyyn Internet-verkon tapaan". Vuodesta 1994 lähtien noin 500 henkeä, pääosin naisia, samoin kuin suurin osa kunnan kylistä ovat jo päässeet tästä koulutuksesta osallisiksi.

Klövsjö

Klövsjö (480 asukasta) kilvoittelee "Ruotsin kauneimman kylän" arvonimestä. Sen sijainti onkin lumoava: perinteisiä taloja ryhmittyneinä puna-valkoisen pikkukirkon ympärille järven muodostaman suunnattoman lahden poukamassa. Jo muutama vuosi sitten asukkaat ryhtyivät kunnianhimoisiin toimiin kylänsä elvyttämiseksi ja ympäristön parantamiseksi. Naisten aloitteesta. Kaikki alkoi vuonna 1986: viittä naista vaivasi lasten päivähoitopalvelujen puuttuminen ja niin he päättivät perustaa yhdistetyn seimen ja esikoulun. He perustivat osuuskunnan vuonna 1988 ja kunnostivat kunnan tuella suuren talon, jonka turvin he pystyvät nykyään tyydyttämään 11 perheen tarpeet. Perheet huolehtivat vuorotellen laitoksen toiminnan sujumisesta sekä tilojen kunnossapidosta. Viisi palkattua työntekijää (yksi kokopäiväinen, neljä osa-aikaista) turvaa toimintamallin päivittäisen sujuvuuden. "Tässä järjestelmässä kaikki ovat voittajia", toteaa Lena Dahl, yksi nykyään 20-jäsentä käsittävän osuuskunnan perustajista: "valtio ja kunta, jotka säästivät kustannuksilta tämän omatoimisesti johdetun mallin ansiosta, vanhemmat, jotka saavat hyvät päivähoitopalvelut lapsilleen, lapset, jotka saavat nauttia henkisesti harvinaisen rikkaasta elinympäristöstä." Projektin onnistuminen käynnisti todellisen yhteisliikkeen kylässä: helmikuussa 1990, jokavuotisen "Jämtlandin naistenviikko" -tapahtuman yhteydessä Klövsjön naiset pohtivat mihin toimiin ryhtyä. "Kuten tavallista kaikki lähti liikkeelle uhasta", kertoo eräs naisista,

Ingalis Sjöberg-Bromée. "Järvi on kylälle hyvin tärkeä. Sitten yllättäen todettiin, että fosfaatit ovatkin säästötaneet sitä merkittävästi. Päätimme tehdä asialle jotakin ja saimme kaikki kylän naiset luopumaan fosfaatteja sisältävien pesuaineiden käytöstä. Kauppa lopetti niiden myymisen. Puoli vuotta myöhemmin mittaukset osoittivat, että fosfaattien määrä järvestä oli pudonnut puoleen. Tämä silmin nähtävä vaikutus rohkaisi meitä kaikkia jatkamaan, varsinkin kun operaatio oli herättänyt valtakunnallisestikin kiinnostusta tiedotusvälineissä. Nyt olemme käyneet kaikkien jätevesien kimppeun." Ekologisia käymälöitä on asennettu useisiin kylän julkisiin rakennuksiin. Jätteet kompostoidaan ja käytetään lannoitteina. Tavoite 6 -alueille ("pohjoisten harvaan-asuttujen alueiden tuki") varattujen varojen puitteissa on esitetty suunnitelmaa, jonka mukaan 12 mukavuuslaitosta hankittaisiin luovutettavaksi ilmaiseksi niistä kiinnostuneille kotitalouksille. Toimenpiteen ympäristövaikutuksia sekä kaikkien kylän yhteiskunnan palvelulaitosten "ekologisointia" koskeva tutkimus vietäisiin läpi samanaikaisesti. Tällä välin useat naiset ovat alkaneet valmistaa ekologisia kauneudenhoitotuotteita, Klövsjön pieni valintamyymälä myy niitä siinä missä muitakin "vihreitä" tuotteita, ja kylän ekologisointi on saanut rinnalleen muitakin kilpailijoita Ruotsissa. "Aina Tukholmaa myöten", Lena Dahl täsmentää, "missä minulta on jo kyselty, kuinka oikein saimme täällä kaiken aikaan. Olen vastannut: 'Kaikki riippuu ongelmastanne. Mikä teitä motivoi? Meillä se on järvi.'"

"Kyläläiset"

Viisikymmentä kilometriä pohjoiseen Östersundista, hallintoalueen pääkaupungista ja ainoasta Jämtlandin merkittävästä kaupungista, Lappiin vievästä tiestä jonkin verran syrjässä sijaitsee kolmen kylän, Högaranin, Fagarlandin ja Ollstan muodostama kokonaisuus. Asukkaita niissä on yhteensä 130. Tulevaisuus näytti 80-luvun puolivälissä varsin synkältä: soratie oli säällittävässä kunnossa, linja-autoreittiä, kauppaa ja varsinkin koulua uhkasi lopettaminen. Asukkaat reagoivat perustamalla vuonna 1985 mietintäryhmän, joka päätyi tilanearvioon ja määritteli toimintastrategian: "Yleisajatuksena oli palvelujen parantaminen

Paikallisen kehityksen palveluksessa: Agendum-osuuskunta

Asuintalon
rakentaminen
Byssbon vanhuksia
varten

— ja kanssakäynnin lisääminen, niin että kylään asettuminen tuntuisi uusista perheistä houkuttelevalta”, selittää Britt-Inger Sundin, eräs toimenpiteen vetäjistä. Ryhmä kääri hihat ylös ja vei onnellisesti päätökseen kaksi ensimmäistä projektia, luistinradan perustamisen ja entisen kunnallisen koulun monitoimikeskukseksi muuttamisen, jotka molemmat toteutettiin kokonaan talkootyönä ja rahoitettiin erilaisista tempauksista ja arpajaisista saaduista tuotoista. *”Täällä naiset eivät pelkää mitään. Juuri naiset aloittivat työn, mutta hyvin nopeasti miehet seurasivat perässä.”*, Britt-Inger haluaa täsmentää. Ryhmä perusti ”kyläosuuskunnan”, ”Byssbonin” (”Kyläläiset”) periaatteella yksi jäsen, yksi ääni. Osuuskuntaan osallistui 50 henkeä. Kunnan myöntämän takauksen turvin se pystyi lainaamaan 340 000 ecua rakentamiseen vuonna 1990 kolme omakotitaloa, joiden tyyli noudattaa perinteistä arkkitehtuuria. Valtakunnallisessa lehdistössä julkaistiin ilmoitus ja kolme perhetä valittiin asettumaan taloksi (vuokralle, mutta tietyn ajan kuluessa mahdollisuus asunnon lunastamiseen). Samanaikaisesti leivinuunin rakentaminen kuntalaisten yhteiskäyttöön sekä vapaanajanvieton perusrakenteiden luominen - tässäkin tapauksessa järvi on lähellä - tuo kokonaisuuteen aavistuksen lisää seurallisuutta. Tie kunnostettiin ja kunnallista valaistusta parannettiin vuonna 1992. Seuraavana vuonna Byssbon ryhtyi rahoituksen kannalta kunnianhimoisimpaan projektiinsa: 9 asuntoa käsittävän vanhuksen asuntolan rakentamiseen kunnan takaaman 612 000 ecun lainan turvin. *”Kyseessä oli vanhuksen pitäminen lähellämme, samalla kun vapautimme heidän talonsa uusille tulokkaille”*, Leif Ahlin, yksi osuuskunnan vastuhenkilöistä selittää. Tämä strategia osoittautui tehokkaaksi, sillä kolmen viimeksi kuluneen vuoden aikana seitsemän uutta perhettä, joissa on yhteensä 11 lasta, ovat asettuneet seudulle, mikä teki aiheelliseksi lastentarhan avaamisen 1995 ja kaupan avaamisen uudelleen hiljattain. *”Loppujen lopuksi kaupan avaaminen osoittautui kaikkein kiperimmäksi”*, Leif toteaa, *”sillä se oli ollut suljettuna useaan otteeseen viime vuosien kuluessa. Helmi-kuun 27. päivänä 1996 koitti sitten suuri päivä: kauppa avattiin uudelleen kahden vuoden tauon jälkeen - toivotavasti pysyvästi!”* Asukkaiden yhdessä myöntämän korottoman lainan turvin yksi Byssbon jäsen saattoi todellakin aloittaa kaupan pidon uudestaan.

”Etäkeskus”

Lennart Nilssonin, osuuskunnan rahastonhoitajan mukaan kylien elvyttäminen olisi tullut maksamaan kaikkiaan noin 1,1 miljoonaa ecua. *”Laskematta tietenkään mukaan tuhansia talkootyötunteja.”*, hän kiiruhtaa lisäämään.

Kylät eivät pelkästään pelastuneet vaan mikä parempaa, ne kytkettiin muuhun maailmaan, sillä Byssbon lähti mukaan tietojenkäsittelyyn ja tietoverkkoihin.

Asukkaista 90 (melkein 70% koko väestöstä!) on käynyt jollakin tietokonekursilla. Yli kymmenen heistä on hankkinut tietokoneen. Työssään sitä hyödyntää kahdeksan. Koska Byssbo on Ruotsissa toteutetun Maaseudun tietoverkon yksi virallisesti tunnustettu etäkeskus, toimintaan liittyvät neljä työpaikkaa luotiin samantien. Osuuskunta on lyönyt pöytänsä etätyökortin muodostamalla ja hallitsemalla eri yksityisyrityksille tarkoitettuja tietokantoja. Se on myös vastuussa noin 2500 maaseudun kehittämiseen osallistuvan ryhmän kattoorganisaation ”Kansanliikeneuvoston” tietokannasta. Ei ole ihme, että Byssbon osaksi on sittemmin tullut Jämtlandin Symposiumin, Euroopan komission tukeman maaseudun tiedotus- ja elävöittämistoimiston tietokannan muodostaminen. Asukkaille suunnattua tietojenkäsittelykoulutusta järjestetään säännöllisesti.

Siirrettävyys?

Operaation vaikuttava onnistuminen nostaa tietysti esiin kysymyksen sen siirrettävyydestä muille ”hauraille” maaseutuvyöhykkeille. Vastaus ei ole itsestään selvä, sillä asukkaiden sitkeyden lisäksi, joka on mahdollistanut kehityksen suunnan kääntämisen ja jopa heidän kylänsä astumisen ”tietoyhteiskunnan” keskelle, Byssbon kokeilu liittyy suotuisaan kokonaistilanteeseen, mikä ei välttämättä päde kaikkiin maaseutualueisiin: vielä vireä uudisraivaajahenki, erittäin korkea varustetaso, aktiiviset ja hyvin organisoidut solidaarisuusverkostot, ”kansalaisyhteiskunta”, jolla on käytössänsä järeät julkiset välineet, jotka tuntuvat soveltuvan etenkin paikallisväestöjen tarpeitten kuunteluun - ja varsinkin naiset. Leif Ahlin esittää myös oman teorian: *”Luulen onnistumisemme olevan lopultakin paljolti ihmisten koulutustason ansiota, joka on kylässä korkeahko. Se on helpottanut asioita.”* <

(*) Ruotsissa kunta (”Kommun”) on pienin hallinnollinen yksikkö. Sitä johtavat kunnanvaltuutetut, ja se on vastuussa monista avainsektoreista: sosiaaliturvasta, perus- ja keskiasteen koulutuksesta, maankäytön suunnittelusta, yritysten ja kulttuurin tukemisesta jne. Kootessaan yhteen useampia kyliä se kattaa usein hyvin laajan maa-alan: Jämtland käsittää esimerkiksi vain 8 kuntaa.

Alueen pinta-ala: 50 000 km² (12% Ruotsin maa-alasta)
Väestö: 136 000 asukasta (1,5% Ruotsin väestöstä)
Väestönkehitys: 1950-1975: vähennystä 15% • 1975-1994: lisäystä 2%
Elinkeinorakenne: Maa- ja metsätalous: 5% • Teollisuus: 14%
Julkinen sektori: 41% • Matkailu: 10%
Muut palvelut: 30%

GBV (Glesbygdverket / Maaseudun aluesuunnittelun valtakunnallinen toimisto)
Splintvägen 1, S-83172 Östersund
Puh.: +46 63 826 00; Telekopio: +46 63 862 92

Euroopan maaseudun kehittämisverkko

Yksi keskeisimmistä Yhteisön LEADER-aloiteohjelman ulottuvuuksista on kokemusten vaihto ja tietotaidon välittämien edelleen maaseutualueiden kesken "Euroopan maaseudun kehittämisverkon" välityksellä. Tällä verkolla on kolme ominaisuutta. Kyseessä on:

- > avoin verkko. Siihen osallistuvat kaikki, jotka ovat suoraan LEADER II -ohjelmassa mukana ("paikalliset toimintaryhmät" ja muut kollektiiviset toimijat, hallintoelimet ja instituutiot, jotka osallistuvat aloiteohjelman toteuttamiseen) samaten kuin kaikki, joita Euroopan maaseudun tulevaisuus koskee;
- > verkosta, joka sisältää runsain mitoin jäsentensä sekä Euroopan unionin eri valtioille tyypillisten tilanteiden monimuotoisuutta
- > verkosta, joka elää maaseudulla toimivien "itse maastossa" johtamista uudistustoimista.

Sitä johtaa "LEADER-ohjelman eurooppalainen seurantakeskus", jonka rooli on paikantaa, analysoida, tehdä laajalti tunnetuksi kokonaiskehityksen uudentavat toimenpiteet sekä edistää maaseutuvyöhykkeiden välistä kokemusten ja tietojen vaihtoa.

Maatalouden pääosasto (PO VI) valvoo tämän seuranta-keskuksen toimintaa, jonka johtamisen se on uskonut tarjouskilpailun jälkeen **Eurooppalaiselle paikallisesta kehittämisestä tiedottavalle yhdistykselle** (engl. European Association for Information on Local Development, AEIDL).

Kuusi Euroopan unionin eri jäsenvaltioiden erityisjärjestöä - **Arkleton Trust** (Iso-Britannia), **Futour** (Saksa), **INDE** (Portugali), **Iniciativas Económicas y Ambientales** (Espanja), **ÖAR-Regionberatung** (Itävalta) ja **Telide** (Ranska) - ovat liittyneet AEIDL:hen toteuttaakseen näitä sen eri toimintatavoitteita.

Kukin järjestö vastaa erityisestä teemasta (so. "Tulevaisuuden tutkimuksesta", "Maaseudun kehittämismetodeista", "Uusista tuotteista/uusista palveluista", "Ympäristöstä", "Matkailusta", "Paikallisista tuotteista") ja osallistuu seminaarien ja konferenssien juontamiseen, julkaisujen toimittamiseen ja innovatiivisten toimien analysointiin tukenaan näihin teemoihin erikoistuneet asiantuntijat.

Asiasta kiinnostuneissa jäsenvaltioissa perustetaan kansallisia **LEADER-verkkoja**, ja ne aloittanevat toimintansa tänä kuluvana vuonna 1996.

LEADER-julkaisuja

Tekniset asiakirjat

Jotta LEADER II -ohjelman paikalliset toimintaryhmät voisivat hyötyä LEADER I -ohjelmasta saadusta kokemuksesta, Eurooppalainen seurantakeskus on valmistellut kolme asiakirjaa, jotka ovat eräiden 1993-1995 julkaistujen "LEADER-ohjelman asiakirjojen" tarkistettuja ja lisäyksiin varustettuja laitoksia:

- > **"Launching and Managing the Local Development Project: the Experiences of LEADER I"** (paikallisen kehittämissuunnitelman toteuttaminen: LEADER I -ohjelmasta saatu kokemus) on neljän asiakirjan kokoelma, joka vastaa projektin hallinnan päävaiheita: väestön osallistumista, alueen arviointia, projektin laatimista ja johtamista sekä sen vaikutusten arviointia.
- > **"Exploiting Local Agricultural Resources: the Experiences of LEADER I"** (Paikallisen maatalouden voimavarojen arvon kasvattaminen: LEADER I -ohjelmasta saatu kokemus) kuvailee kokonaisuudessaan toimenpiteet, joiden avulla voidaan kasvattaa seudun elintarviketuotteiden arvoa laadun perusteella sekä markkinoida niitä.

Asiakirja käsittelee myös tuottajien osallistumista ammatillisille messuille ja näyttelyihin.

- > **"Marketing Quality Rural Tourism: the Experiences of LEADER I"** (Laadukkaan maaseutumatkailun markkinointi: LEADER I -ohjelmasta saatu kokemus) analysoi strategiaa, jolla on mahdollista kehittää uudentyyppistä matkailua, joka perustuu paikkakunnan luonnon- ja kulttuuriperintöön sekä ympäristön kunnioittamiseen: tuotteen laatimista, palvelujen laatua, matkanjärjestäjien kanssa neuvottelemista jne.

Metodologinen opaskirja

Lisäksi on saatavilla **"Methodology Guide for the Analysis of Innovative Actions"** (Uudistuksellisten toimien arvioimisen metodologinen opaskirja). Kirjanen on julkaistu taskukirjamuodossa, mikä helpottaa sen oheisena seuraavien lomakkeiden käsittelyä, ja alkuaan se oli tarkoitettu paikallisten toimintaryhmien työvälineeksi: se voi helpottaa niiden LEADER-ohjelman puitteissa toteutettujen uudentavien toimien tunnistamista, seurantaa ja arviointia.

LISÄTIETOJA:

LEADER-OHJELMAN
EUROOPPALAINEN
SEURANTAKESKUS,
SÄHKÖPOSTI:
chaussée Saint-Pierre 260
B-1040 Bruxelles
Tel.: +32.2.736 49 60
Fax: +32.2.736 04 34

E-Mail:

leader@aeidl.be

World Wide Web:

<http://www.rural-europe.aeidl.be>

"Rural Europe": LEADER-ohjelman julkaisut Internet-verkossa

"Rural Europe", Euroopan maaseudun kehittämisverkon on-line tietopalveluun voi päästä World Wide Web -verkon välityksellä osoitteessa:

<http://www.rural-europe.aeidl.be>

Osoitteessa on suurin osa LEADER-ohjelman eurooppalaisen seurantakeskuksen julkaisuista (LEADER Magazine, INFO-LEADER, tekniset asiakirjat jne.), järjestetyn toiminnan ohjelma samoin kuin eri tietokannat, joita ollaan parhaillaan luomassa ("Innovatiivisia maaseudun kehittämistoimia", "Kansalliset ja alueelliset LEADER-ohjelmat", "Yhteisön maaseudun kehittämistoimenpiteet" jne.)

Tiedot, jotka ovat ensin saatavilla englannin ja ranskan kielisinä, tulevat asteittain saataviksi saksan, espanjan, italian ja portugalin kielisinä.

Kaikille niille, joita Euroopan maaseudun kehittäminen koskee, Internet-verkon osoite "Rural Europe" suo myös mahdollisuuden on-line työskentelyyn (foorumit, sähköposti, tietojen haku asiakirjoista verkon välityksellä jne.).

Nimi: LEADER

("Liaison entre Actions de Développement de l'Economie Rurale" - Maaseutualueiden taloudellisten olosuhteiden kehittämistoiminnot yhdistävä ohjelma)

Ohjelmatyyppi: Yhteisön aloite

Kohdealueet: Euroopan unionin tavoitteen 1 mukaiset alueet (kehityksessä jälkeen jääneet alueet) ja tavoitteen 5b (haavoittuvat maaseutumaiset seudut) sekä 6 (erittäin harvaanasutut seudut) mukaiset seudut. 10 prosenttia tavoitteen 5b mukaisten seutujen määrärahasta voidaan kuitenkin myöntää raja-alueille, joita ei voida hyväksyä varsinaisiksi kohdealueiksi.

Tavoitteet: LEADER II -ohjelma varmistaa LEADER I -ohjelman (1991 - 1994) jatkuvuuden. Tarkoituksena on:

- > kannustaa tekemään paikallisia aloitteita maaseutualueiden kehittämismalleiksi,
- > tukea innovatiivisia ja näkyviä sekä eri alueille sovellettavissa olevia hankkeita, jotka heijastavat maaseutualueiden kehittämisen uusia suuntauksia,
- > lisätä kokemusten vaihtoa ja siirtää osaamista,
- > tukea sellaisia maan rajat ylittäviä kehittämisprojekteja, joissa aloite on lähtöisin paikalliselta tasolta ja jotka heijastavat solidaarisuutta.

Rahoituksen kohderyhmät: LEADER II voi tukea kahta eri kohderyhmää:

- > ensinnäkin "paikallisia toimintaryhmiä", jotka koostuvat julkisen vallan ja yrityssektorin edustajista ja jotka yhdessä suunnittelevat maaseutualueiden kehittämisstrategiaa ja uudistustoimia paikallistasolla (alle 100 000 asukasta),
- > toiseksi muita maaseutualueiden julkisen ja yksityisen sektorin yhteiselmiä (paikallishallinto, kauppakamarit, osuuskunnat, yhdistykset jne.) edellyttäen, että niiden toiminta ja aihepiiri liittyy paikallisen maaseutualueen kehittämissuunnitelmaan.

Toimintatavat: Maaseudun kehittämiseen tähtäävän asiantuntemuksen hankkiminen, maaseudun innovaatio-ohjelmat (ammattikoulutus, maaseutumatkailu, pienyritysten tukeminen, maatalous-, metsä- ja kalastustuotteiden kaupallisen arvon nostaminen, ympäristön ja elinolosuhteiden parantaminen jne.), yhteistyö yli kansallisten rajojen.

LEADER II:n eri osat ovat järjestäytyneet "Euroopan maaseutualueiden kehittämisverkoston" ympärille, jonka avulla maaseutua elvyttävät oivalukset voivat levitä laajalle alueelle (seminaarit, tietojenvaihto, julkaisut) ja kansainvälinen yhteistyö helpottuu. Tämän verkoston liikkeellepaneva voima on Brysselissä sijaitseva "LEADER-ohjelman eurooppalainen seurantakeskus" (maatalouden pääosasto).

Ohjelman kestoaika: 6 vuotta (1994 - 1999)

Yhteisön rahoitus: noin 1 500 miljoonaa ecua (josta yli 900 miljoonaa on tavoitteen 1 mukaisten alueiden tukea), rahoittajana yhteisön kolme rakennerahastoa.

**LEADER-ohjelman
eurooppalainen seurantakeskus**

**Euroopan yhteisön
Maatalouden pääosasto DG VI**

LEADER magazine on LEADER II -maaseudun kehittämisohjelman neljästi vuodessa ilmestyvä julkaisu. - **LEADER II** ("Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale", maaseutualueiden taloudellisten olosuhteiden kehittämistoiminnot yhdistävä ohjelma) on Euroopan komission aloittama ja maatalouden pääosaston koordinoima yhteisöaloite (yksikkö VI-F.I.I.). - **LEADER MAGAZINEN** sisältö ei välttämättä vastaa Euroopan unionin toimielinten mielipiteitä. - **Toimituksen johto:** LEADER in eurooppalainen valvontaelin / A.E.I.D.L. - **Vastaava toimittaja:** William Van Dingenen - **Toimittaja:** Jean-Luc Janot - **Tämän numeron avustajat:** Mary Braithwaite, Yves Champetier, Marie Jouffe - **Valokuvat:** LEADER-ryhmät, Åtigårn, Campagne Compagne, Eureka Slide, Ministère français de l'Agriculture, Lennart Nilsson, ÖAR, Bengt Weilert - **Kannen kuva:** Eureka Slide - **Tuotannon koordinointi:** Christine Charlier - **Graafinen suunnittelu:** Kaligram - Painettu Belgiassa kloorivalkaisemattomalle paperille - **LEADER magazine** ilmestyy Euroopan unionin yhdellätoista kielellä 30 000 kappaleen painoksena - **Lisätiedot:** **LEADER magazine**, A.E.I.D.L., chaussée Saint-Pierre 260, B-1040 Bruxelles. Puh. +32-2-736 49 60. Fax +32-2-736 04 34. E-Mail: leader@aeidl.be - WWW: <http://www.rural-europe.aeidl.be>